

Schapenboetenbeleid

gemeente Texel

Team **Beleid**

juli 2023

behandeling B&W juli 2023

behandeling commissie 7 september 2023

behandeling raad 20 september 2023

Zaaknummer **1739226**

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding voor schrijven nota	4
1.2 Uitgangspunt Gemeente Texel t.o.v. schapenboeten	4
1.3 Leeswijzer beleidsnota	5
1.4 Connectie onderwerp tot Texelse kernwaarden	5
1.5 Connectie onderwerp tot maatschappelijk beleidskaders en nota's	6
Hoofdstuk 2 Huidige situatie	8
2.1 De schapenboet	8
2.2 Verlies aan functionaliteit	8
2.3 Inventarisatie	9
2.4 Huidige subsidie regelingen	9
Hoofdstuk 3 Gewenste situatie	11
3.1 Wat willen we bereiken?	11
3.2 Hoe kunnen we dat bereiken?	11
Hoofdstuk 4 Uitgangspunt behoud schapenboeten	12
4.1 Opties en overwegingen	12
4.2 Advies: inzetten op behoud monumentale schapenboeten	14
Hoofdstuk 5 Voorstellen en kostenaspect	15
5.1 Collectieve onderhoudsregeling	15
5.2 Vernieuwde subsidieregeling: Stimuleringsregeling schapenboeten	20
5.3 Beheerstichting	24
5.4 Motivatie en trots	26
5.5 Schapenboeten zonder monumentale status	29
5.6 Eventuele optie: Herbestemming	33
5.7 Eventuele optie: Verplaatsing	36
Hoofdstuk 6 Advies	38
6.1 Conclusie probleem, doelstelling, uitgangspunt en opzet	38
6.2 Conclusie mogelijkheden	38
6.3 Uiteindelijk advies	42
Bijlagen	45
Bijlage I. Inventarisatie kaarten schapenboeten	
Kaart 1. Overzicht schapenboeten - Bouwjaar	45
Kaart 2. Overzicht schapenboeten - Onderhoudsstatus	46
Kaart 3. Overzicht schapenboeten - Monumentenstatus	46
Bijlage II. Voorbeeld schapenboeten paspoort	48

ODE AAN DE SCHAPENBOETEN

*Schapenboeten, bouwsels uit schaarste
Deklading, juthout, scheepsmast
Een kromme rug, van voren recht
bestand tegen de elementen*

*Boet en omgeving een twee - eenheid
Texelse kernwaarden samengebald in harmonie
Het geheel meer dan de som der delen
Van oudsher agrarisch
Symbolen van eenvoud en kleinschaligheid*

*Altijd herkenbaar en vertrouwd
Zomerse dagen: oogverblindend
Schemerdonker: contouren, silhouet
In nachtelijke duisternis opgeslokt
Eén met de omgeving
Haarscherpe beelden op netvliezen*

*Pleidooien voor recreatief gebruik
Opstallen, trekkershutten
Verstoren beeld van ongereptheid
Afbreuk van waardevolle kwaliteiten
Heilloze plannen*

*Erfgoed van voorouders
Geroepen tot rentmeesterschap
Zaak van algemeen belang
Ongeschonden doorgeven
Aan bewoners en toeristen*

*Kijken en genieten is de nieuwe functie
(vrij naar Maarten Hoogenbosch)
Met elkaar de lasten dragen
Aan onszelf en het eiland verplicht*

*Deze erezaak volbrengen
Met Texels Eigen Schapenboeten Onderhoudsfonds
Een tweede TESO dient zich aan
Voorwaar een wenkend perspectief*

Door: Dick Drijver, 27 november 2020¹

¹ Dick Drijver heeft zich jarenlang ingezet voor het behoud van de schapenboet vanuit de Stichting Natuur en Mens Texel en o.a. meegeschreven aan de notitie 'Naar een vernieuwd beleid instandhouding schapenboeten' tot zijn overlijden.

Samenvatting

De schapenboet is het Texelse beeldmerk: alleen op Texel hebben de schapenboeten namelijk een dergelijke verschijningsvorm. De schapenboet heeft zijn oorspronkelijke functie goeddeels verloren. Daardoor gaan de kwaliteit en kwantiteit gestaag achteruit. Door een afname van aantal schapenhouders en door de schaalvergroting in de landbouwsector worden de schapenboeten nog maar weinig gebruikt. De schapenboeten hebben geen economische functie meer. De schapenboeten hebben wel een maatschappelijke functie gekregen als cultuurhistorisch erfgoed en drager van het oorspronkelijke Texelse landschap.

De financiële lasten en zorgen voor de instandhouding van de schapenboet liggen echter grotendeels bij de eigenaar. Steeds meer eigenaren zien de lasten en zorg voor instandhouding daarom ook als een moeilijk te accepteren kostenpost. Het is immers een algemeen belang geworden om de boeten in stand te houden. De huidige onderhoudsstatus van de schapenboeten vraagt om meer beleidsmatige aandacht om de achteruitgang van deze waardevolle cultuurhistorische objecten tegen te gaan.

Het doel van dit schapenboetenbeleid is daarom om de instandhouding van de schapenboeten beter te waarborgen. In het beleid worden verscheidene voorstellen voor een effectiever behoud van de boet besproken waaruit het uiteindelijke advies is geformuleerd. De nieuwe regelingen uit het schapenboetenbeleid vervangt het onderdeel subsidie schapenboeten uit de Uitvoeringsregeling monumenten en schapenboeten 2020.

Het advies is om ten eerste in te zetten op het behoud van de 42 boeten die al zijn aangewezen als gemeentelijk of rijks monument (de 9 monumentale boeten in eigendom van het Staatsbosbeheer vallen hier buiten: de gemeente stelt geen gemeentelijke middelen beschikbaar voor rijksgebouwen). Door de regelingen uit te breiden voor de monumentale schapenboeten kunnen de laatste overgebleven schapenboeten behouden worden.

Daartoe zullen de collectieve onderhoudsregeling, de bijdrage verzekering, het voorstel motivatie en trots én enkele maatregelen uit het voorstel schapenboeten zonder monumentale status bijdragen. De kosten voor deze voorstellen zullen structureel maximaal € 145.000,00 per jaar bedragen.

Deze voorstellen zullen waarborgen dat het Texels erfgoed bewaard blijft.

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor schrijven nota

Al geruime tijd heeft de gemeenteraad de wens om te komen tot een nieuw schapenboetenbeleid voor een (beter) behoud van de schapenboeten op het eiland. In het coalitieprogramma 'Bouwen aan vertrouwen, voor een sociaal en duurzaam Texel' in het programma 'Samen beleven en bewegen' is opgenomen dat er een nieuw schapenboetenbeleid zal worden gemaakt voor een (beter) behoud van de schapenboeten op het eiland. In het coalitieakkoord 2022-2026 wordt dit verwoord als:

'We onderzoeken of een beheerstichting een adequaat middel is voor behoud en herstel van schapenboeten, naast de al bestaande mogelijkheden zoals vastgelegd in de Erfgoednota.'

Uit coalitieprogramma 2022-2026

Ook is er in 2021 een enquête verstuurd naar de eigenaren van de monumentale schapenboeten. Hierbij werden vragen gesteld over de subsidieregelingen en mogelijke oplossingen voor een beter behoud van de schapenboet. Deze enquête resultaten zijn besproken op de raadsinformatieavond van 7 december 2021, waarin werd aangehaald dat nieuw beleid voor de schapenboeten noodzakelijk was voor een beter behoud van de boet.

Verder is in het Toeristisch Toekomstplan Texel: Texel in balans als actiepoint opgenomen dat er een plan opgesteld dient te worden voor het langdurig behoud van schapenboeten.

Daarnaast is de notitie 'Naar een vernieuwd beleid instandhouding schapenboeten op Texel' opgesteld door verschillende bezorgde verenigingen en stichtingen.² Bij deze organisaties bestond de zorg dat de instandhouding van de schapenboet onvoldoende gewaarborgd zou worden met een nieuw concept van Uitvoeringsregeling Subsidie Schapenboeten en Monumenten. De organisaties hebben een aantal voorstellen gemaakt die het mogelijk maken om met meer zekerheid de instandhouding van de schapenboet te garanderen. Dit uitgebreide advies document met waardevolle voorstellen en uitwerkingen is gebruikt als onderlegger voor dit beleidsstuk. Vanuit het advies is er een samenwerking opgestart tussen de betrokken verenigingen en stichtingen om het nieuwe beleidsstuk verder vorm te geven.

1.2 Uitgangspunt Gemeente Texel t.o.v. schapenboeten

Het uitgangspunt voor de gemeente Texel is het behouden van het Texelse beeldmerk: de schapenboet. Schapenboeten zijn typisch Texels en uniek, nergens anders in Nederland zijn deze objecten te vinden. De zorg en het onderhoud voor de schapenboeten ligt echter bij de eigenaren. De huidige onderhoudsstaat van de boeten vraagt om beleidsmatige aandacht om de verkrotting van deze cultuurhistorisch waardevolle objecten tegen te gaan.

² De betrokken stichtingen en verenigingen zijn: Historische Vereniging Texel, Boerderijenstichting Noord-Holland, LTO Texel, Stichting Kernwaarden Texel, Stichting Dorpsherstel Texel, Agrarische natuur- en landschapsvereniging De Lieuwe Texel, Stichting Natuur en Mens Texel.

Vervallen schapenboet. Bron: Stichting Dorpsherstel Texel

Dit beleidsdocument zal verschillende voorstellen in kaart brengen die nodig zijn om de schapenboeten te behouden.

1.3 Leeswijzer beleidsnota

In deze nota zal in de eerste plaats de huidige stand van zaken rondom de schapenboeten op Texel worden besproken. Middels een uitgebreide inventarisatie van de schapenboeten wordt de huidige onderhoudsstatus, het bouwjaar en de status soort (monumentaal/niet-monumentaal) in kaart gebracht.

In het tweede onderdeel wordt de gewenste situatie behandeld waarin het doel van het beleidsstuk wordt besproken en hoe dit doel wordt bereikt.

In het derde onderdeel wordt afgebakend welke schapenboeten behouden moeten worden. De verschillende keuze mogelijkheden worden hierbij besproken waarna wordt afgewogen welke advies met betrekking tot de instandhouding van de schapenboeten de gemeente in dit stuk maakt.

Het vierde onderdeel vormt het belangrijkste onderdeel van het stuk. In dit stuk worden de voorstellen besproken die onderdeel (kunnen) zijn van een beter behoud van de schapenboeten. Bij deze voorstellen worden de voor- en nadelen en het kostenaspect toegelicht.

Tot slot volgt er het uiteindelijke advies van het college burgemeester en wethouders aan de gemeenteraad waarbij wordt besproken welke voorstellen het meest kansrijk zijn.

1.4 Connectie onderwerp tot Texelse kernwaarden

1.4.1 Rijkdom aan natuur en cultuurlandschappen

Het Texelse landschap is uniek door haar verscheidenheid en kwaliteiten. De rijkdom van de natuurgebieden en van het cultuurland vormt een belangrijke aantrekkingskracht voor toeristen en bewoners. De cultuurhistorische waarden zijn belangrijk om de beleving van Texel te waarborgen.

1.4.2 Cultuurhistorie

Bij de kernwaarde Cultuurhistorie wordt onder andere benoemd dat de Texelse identiteit in sterke mate wordt bepaald door haar cultuurlandschap, het grasland, de oude buitendorpen, de dijken, kerkjes, tuinwallen, stolpen en de schapenboeten. De schapenboeten zijn dus onderdeel van de kernwaarden van Texel waar bijzondere aandacht aan besteed moet worden.

1.5 Connectie onderwerp tot maatschappelijk beleidskaders en nota's

1.5.1 Beleidsnotitie Natuur en Landschap 2018

In de [Beleidsnotitie Natuur en Landschap 2018](#) zijn raakvlakken te vinden met het opstellen van een nieuw schapenboetenbeleid. In het plan wordt benoemd dat er maatwerk geleverd moet worden om de schapenboeten te redden, te behouden en te herstellen “zonder dat het karakteristiek van de boet geweld aangedaan wordt”.

Daarnaast wordt er in het onderdeel ‘2.7 Handhaving van de gestelde regels’ besproken dat de verkrotting van de schapenboeten, met name in het open landschap, bijzondere aandacht verdient. Hierbij biedt toezicht en handhaving niet voldoende soelaas om het probleem structureel op te lossen. Het beleidsplan pleit ook voor beleidsmatige aandacht voor de herbestemming van de schapenboeten. Dit onderdeel zal ook worden besproken in Hoofdstuk 5.6 van deze nota.

1.5.2 Bestemmingsplan Buitengebied 2013

In het [Bestemmingsplan Buitengebied 2013](#) staan de voorwaarden omschreven voor een mogelijke verplaatsing van de agrarische schapenboet op basis van een wijzigingsbevoegdheid. Het plangebied omvat het gehele Texelse grondgebied uitgezonderd de kernen Den Burg, De Waal, Den Hoorn, Oudeschild, Oosterend, De Koog, De Cocksdorp, 't Horntje, Oost en Midden- en Zuid Eierland. Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

1. De schapenboet is niet te handhaven op de oorspronkelijke locatie;
2. Zoveel mogelijk van de oorspronkelijke materialen wordt gebruikt bij de herbouw op de nieuwe locatie;
3. De nieuwe locatie heeft een afstand van ten minste 100 meter tot een bouwvlak;
4. De verplaatsing van de schapenboet doet geen onevenredige afbreuk aan de ontwikkelingsmogelijkheden van omliggende (agrarische) bedrijven, de milieusituatie, de woonsituatie, de verkeersfunctie, de natuurwaarden en de gebruiksmogelijkheden van de omliggende gronden.
5. De aanvragen worden getoetst aan het ‘beeldkwaliteitsplan Texel in ontwikkeling’ door de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit.

1.5.3 Texel in ontwikkeling - Beeldkwaliteitsplan Buitengebied 2013

In het [Beeldkwaliteitsplan Buitengebied 2013](#) worden de kernwaarden van Texel benoemd waaronder de kernwaarde de Texelse identiteit. De Texelse identiteit wordt in sterke mate bepaald door haar cultuurlandschap, het grasland, de oude buitendorpen, de dijken, kerkjes, tuinwallen, stolpen en de schapenboeten. De schapenboeten maken onderdeel uit van de kernwaarden van Texel, waar dus bijzondere aandacht aan besteed moet worden.

1.5.4 Erfgoednota 2017 - Texel is de Reede

In de [Erfgoednota Texel 2017](#) wordt besproken hoe de gemeente Texel het voortzetten en interpreteren van lokale bouwtradities naar eigentijdse toepassingen stimuleert. Texel bouwt daarmee voort aan haar bouwtraditie welke de identiteit van het eiland verder versterkt. Zo stimuleert de gemeente bij veranderingen in het landschap bijvoorbeeld het onderzoek naar en de verwerking van historische patronen en structuren. Ook wordt genoemd dat voor het bouwen van nieuwe schapenboeten alleen locaties denkbaar zijn waar ooit een schapenboet gestaan heeft.

1.5.5 Welstandsnota 2008

In de [Welstandsnota 2008](#) worden karakteristieken en criteria van de schapenboeten besproken. Hiervoor geldt thematisch beleid zodat er aanvullende criteria gelden. Zo wordt er besproken dat in het Oude Land van Texel, inclusief het Hoge Berggebied, van oudsher schapenboeten voorkomen. De schapenboeten stammen uit de 17^e eeuw en dienden als hooiopslagplaats en

onderkomen voor schapen bij slecht weer. Vrijwel alle schapenboeten staan met de platte kant (en de toegangsdeur) naar het noordoosten.

De criteria voor de schapenboet zijn als volgt opgeschreven in de Welstandsnota 2008 de volgende:

Situering van het bouwwerk

- De platte kant (en de toegangsdeur) zijn naar het noordoosten gericht.
- De boet is vrij in de ruimte gesitueerd, zonder aanbouwen en attributen op het erf.
- Hoofdvormen van het bouwwerk.
- Eenvoudige hoofdvorm: een onderbouw van één laag met daarop een steile kap.
- De kap is meestal aan één zijde afgekapt. Bij uitzondering loopt de kap aan alle vier zijden schuin af.
- Het grondplan is gebaseerd op een enkel of dubbel vierkant.

Gevelaanzichten van het bouwwerk

- Onderbouw is opgetrokken uit bakstenen.
- Detaillering, materiaal- en kleurgebruik.
- De kap is met riet bedekt, met daaronder dakpannen.
- Nok van de kap is afgedekt met nokvorsten.
- Een boet heeft geen goten.

1.5.6 Toeristisch Toekomstplan Texel: Texel in balans

In februari 2022 is de uitvoeringsagenda van het [Toeristisch Toekomstplan Texel](#) vastgesteld met daarin de pijler 1 'Stel het landschap met haar authentieke elementen centraal', met als doel de authentieke elementen in het landschap in stand te houden. Onderdeel daarvan is het 'plan opstellen om schapenboeten langdurig te behouden'. Aan dit onderdeel wordt met deze beleidsnota uitvoering gegeven.

1.5.7 Erfgoedverordening Texel 2018

Een groot aantal schapenboeten hebben een gemeentelijke of rijks monumentale status. In de [Erfgoedverordening Texel 2018](#) staat onder andere de procedure voor de aanwijzing als gemeentelijk monument beschreven. Belangrijker nog is de instandhoudingsplicht die wordt genoemd voor monumenten in de verordening. Het is verboden om een monument te beschadigen of te vernielen, of daaraan onderhoud te onthouden dat voor instandhouding daarvan noodzakelijk is (Artikel 10). Daarnaast is het verboden om zonder een omgevingsvergunning een monument te slopen, te verstoren, te verplaatsen of in enig opzicht te wijzigen, te herstellen, te gebruiken of te laten gebruiken op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht.

1.5.8 Uitvoeringsrichtlijnen Monumentenzorg Texel 2020

In de [Uitvoeringsrichtlijnen Monumentenzorg Texel 2020](#) heeft de gemeente Texel de (technische) richtlijnen omschreven voor het verkrijgen van de gewenste technische en monumentale kwaliteit van monumenten. Deze richtlijnen sluiten aan bij de landelijk normen en richtlijnen van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). Wijzigingen aan monumenten vragen namelijk om een hoge kwaliteit, in zowel de plannen als de uitvoering van de werkzaamheden. Deze richtlijnen kunnen handvatten bieden bij het onderhoud en de restauratie van de monumentale schapenboeten.

Hoofdstuk 2 Huidige situatie

2.1 De schapenboet

In het Oude Land van Texel inclusief het Hoge Berggebied komen van oudsher schapenboeten voor. Deze schapenboeten stammen uit de 17^e eeuw en dienden als opslag voor hooi, voer, materieel, werktuigen en soms als schuilplaats voor schapen bij slecht weer. De schuren werden gebouwd op het land dat ver bij de boerderij vandaan lag. Kenmerkend voor de schapenboet is dat het op een perceel is geplaatst zonder enige bebouwing en/of boom- en struiksingels in de buurt. Maar ook zijn er schapenboeten die in bebouwde kommen, erven of vroegere dorpsrand staan.

De schapenboeten hebben een karakteristieke vorm met een zadeldak aan een kant en een rechte gevel aan de andere kant, de noordoostkant.³ Op deze manier kunnen de schapen in de luwte van de hoge gevel schuilen tegen de overwegende westenwind op Texel waardoor de boet met de 'kont in de wind' staat.⁴ De platte kant van de schapenboet is altijd naar het noordoosten gericht, zo werden ook de boeren beschermd tegen de wind tijdens hun werkzaamheden.⁵

De schapenboeten hebben allemaal min of meer dezelfde verschijningsvorm en hetzelfde volume.⁶ Ook hebben de meeste boeten een houten front.⁷ De boeten verschillen echter wel in materiaalgebruik.⁸ Boeten kunnen oranje of blauwe gesmoorde pannen hebben en sommigen schapenboeten zijn riet gedekt.⁹ Daarnaast hebben de schapenboeten een basis van uiteenlopende soorten baksteen.¹⁰

Schapenboet in het open landschap met schapenland. Bron: VVV Texel.

De boeten kwamen in heel Noord-Holland voor, maar alleen op Texel hebben zij een dergelijke specifieke verschijningsvorm.¹¹ Daarom wordt er ook wel gesproken van typisch Texelse schapenboeten.¹²

2.2 Verlies aan functionaliteit

Na de ruilverkaveling zijn de meeste schapenboeten in onbruik geraakt. Een aantal van deze karakteristieke schuren zijn wel behouden en gerestaureerd. Door de schaalvergroting in de landbouwsector en een afname van het aantal schapenhouders wordt de schapenboet nog maar weinig gebruikt.¹³ De boeten hebben daarom geen economische functie meer en staan soms zelfs 'in de weg'.

³ Gemeente Texel, Texel in ontwikkeling: Beeldkwaliteitsplein Buitengebied, juni 2013.

⁴ Gemeente Texel, Texel in ontwikkeling: Beeldkwaliteitsplein Buitengebied, juni 2013.

⁵ De Lieuw, schapenboeten, [Schapenboeten - De Lieuw](#)

⁶ Gemeente Texel, Texel in ontwikkeling: Beeldkwaliteitsplein Buitengebied, juni 2013.

⁷ Gemeente Texel, Texel in ontwikkeling: Beeldkwaliteitsplein Buitengebied, juni 2013.

⁸ Gemeente Texel, Texel in ontwikkeling: Beeldkwaliteitsplein Buitengebied, juni 2013.

⁹ Gemeente Texel, Texel in ontwikkeling: Beeldkwaliteitsplein Buitengebied, juni 2013.

¹⁰ Gemeente Texel, Texel in ontwikkeling: Beeldkwaliteitsplein Buitengebied, juni 2013.

¹¹ Gemeente Texel, Texel in ontwikkeling: Beeldkwaliteitsplein Buitengebied, juni 2013.

¹² Gemeente Texel, Texel in ontwikkeling: Beeldkwaliteitsplein Buitengebied, juni 2013.

¹³ De Lieuw, schapenboeten, [Schapenboeten - De Lieuw](#)

De schapenboet wordt wel gezien als hét beeldmerk van Texel en ook veel gebruikt in de marketing van het recreatie-eiland. Het private belang van schapenboeten is vervangen door een maatschappelijk belang. Het juridische- en economische eigendom van de schapenboet en de daaraan verbonden financiële lasten voor de instandhouding van de boet ligt echter bij de private partij (eigenaar). Steeds meer eigenaren zien de lasten voor instandhouding van een object zonder economische belang of nuttige gebruiksmogelijkheden als een moeilijk te accepteren kostenpost.

Het verlies aan functionaliteit van de boet heeft gevolgen voor de onderhoudstoestand van de boeten en leidt zelfs tot ineenstorting en verval. Hiermee wordt het Texelse erfgoed, het landschap met verspreide schapenboeten op het Oude Land van Texel, ernstig bedreigd.

2.3 Inventarisatie

Er is een inventarisatie gemaakt van het aantal schapenboeten op Texel. In totaal staan er nu nog **80 schapenboeten** op het eiland.

Dit nieuwe schapenboetenbeleid richt zich evenals voorheen op de schapenboeten. Daarnaast worden ook de vrijstaande in het landschap bevindende veldstolpschuren en duinboet(en) gelijk gesteld aan de schapenboeten zoals ook in de Uitvoeringsregeling subsidie schapenboeten en monumenten 2020 Artikel 1j omschreven staat. In de totaaltellingen van Hoofdstuk 4 van dit beleid en de tellingen uit de notitie 'Naar een vernieuwd beleid instandhouding schapenboeten op Texel' komen er door enkele interpretatieverschillen andere getallen voor.

De stolpschuren worden niet meegenomen omdat er in dit beleid de focus op de schapenboeten blijft (net als voorheen) en stolpschuren een ander soort objecten zijn die andere beleidsmatige aandacht en oplossingen behoeven ten opzichte van de uniek Texelse schapenboeten.

Het Erfgoedregister is opgeschoond aan de hand van de correcties die door de opstellers van de notitie zijn aangedragen.

In Bijlage I zijn drie verschillende kaarten toegevoegd die een overzicht geven van:

- Het bouwjaar van de schapenboet (Kaart 1)
- De onderhoudsstatus van de schapenboet (Kaart 2)
- De status soort van de schapenboet (monumentaal/potentieel monumentaal/geen status) (Kaart 3)

2.4 Huidige subsidie regelingen

De wens tot behoud van de schapenboet heeft een lange historie. De gemeente Texel heeft al 50 jaar regelingen voor de instandhouding van schapenboeten. De huidige [Uitvoeringsregeling subsidie schapenboeten en monumenten 2020](#) geldt voor schapenboeten met een monumentale status.

Eigenaren van gemeentelijke en rijks monumentale schapenboeten kunnen op basis van de uitvoeringsregeling 60 % van de vastgestelde subsidiabele kosten vergoed krijgen voor restauratiewerkzaamheden tot het door de gemeenteraad beschikbaar gestelde subsidieplafond.

In 2023 is het maximaal subsidieplafond vastgesteld op € 21.866 voor **restauratiewerkzaamheden**. Het bedrag van het subsidieplafond worden jaarlijkse geïndexeerd. Het budget is beperkt en wordt verdeeld op volgorde van binnenkomst van volledige subsidieaanvragen.

Daarnaast is er nog een extra subsidie beschikbaar voor **onderhoudswerkzaamheden** voor zowel gemeentelijke als rijks monumentale schapenboeten. Deze onderhoudssubsidie is vastgesteld op

een vast bedrag van € 550,00 per schapenboet per jaar. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd. In 2022 was dit bedrag daarom € 567,06.

In de afgelopen drie jaar is er door de gemeente Texel jaarlijks gemiddeld € **36.968,08** aan de schapenboeten uitgegeven middels onderhoud- en restauratie subsidies (respectievelijk in 2020: € 24.824,24, in 2021: € 26.172,85, in 2022: € 59.907,16). De onderhoudssubsidie werd uitgekeerd aan 39 monumentale schapenboeten in 2020, 2021 en 2022.

Hoofdstuk 3 Gewenste situatie

3.1 Wat willen we bereiken?

Het doel van dit beleid is om het behoud en instandhouding van de schapenboeten op Texel te waarborgen. Er wordt geconstateerd dat de kwaliteit en kwantiteit gestaag achteruit gaat, ondanks de bestaande regelingen. Om de schapenboeten te behouden zullen er effectievere en adequatere regelingen moeten worden opgezet.

Figuur 1. Schema gewenste situatie.

3.2 Hoe kunnen we dat bereiken?

Dit beleidsstuk bevat een advies voor de gemeenteraad. Bij dit advies worden de mogelijkheden in kaart gebracht met de voor- en nadelen en het kostenaspect. Als onderlegger voor dit beleidsstuk is het advies van de stichtingen en verenigingen uit de notitie 'Naar een vernieuwd beleid instandhouding schapenboeten op Texel' meegenomen in de overwegingen.

Voordat het advies wordt geformuleerd wordt eerst besproken welke schapenboeten moeten worden behouden.

Daarna worden de voorstellen behandeld:

- Collectieve onderhoudsregeling
- Vernieuwde subsidie regeling: stimuleringsregeling schapenboeten
- Beheerstichting
- Motivatie en trots
- Schapenboeten zonder monumentale status

Met eventuele opties:

- Herbestemming
- Verplaatsing

Tot slot worden alle voorstellen samengevat waaruit de belangrijkste conclusies worden getrokken. Hieruit volgt het voorstel van het college van burgemeester en wethouders aan de gemeenteraad.

Hoofdstuk 4 Uitgangspunt behoud schapenboeten

4.1 Opties en overwegingen

Voordat de voorstellen worden besproken is het ten eerste belangrijk om af te bakenen welke schapenboeten volgens de gemeente Texel behouden moeten worden en voor welke schapenboeten de nieuwe regelingen gaan gelden. Zoals eerder vermeld staan er in totaal nog 80 schapenboeten op Texel.

Optie 1: Gemeentelijke en rijks monumentale schapenboeten

Zoals eerder genoemd in de inleiding is het uitgangspunt van de gemeente Texel om de schapenboet te behouden. Tot op heden zijn er alleen subsidie regelingen opgesteld voor de gemeentelijke en rijks monumentale schapenboeten. Door de monumentale status komen deze schapenboeten in aanmerking voor subsidies vanuit de gemeente. Op dit moment nemen 42 schapenboeten deel aan de onderhoudsregeling, waarvan aan 39 schapenboeten de onderhoudssubsidie wordt uitgekeerd (omdat deze in een goede onderhoudsstatus verkeren). Het aantal monumentale schapenboeten verschilt met de genoemde 45 schapenboeten in de [RIB](#) van 28 oktober 2021 over de Evaluatie subsidieregeling schapenboeten en monumenten. Bij de re-inventarisatie voor het schapenboetenbeleid zijn 2 schuren gekarakteriseerd als stolpschuren in plaats van schapenboeten. Deze schuren kregen al reeds geen onderhoudssubsidie meer. Daarnaast is er een schuur die mee werd genomen in de onderhoudssubsidieregeling omdat de schuur was aangewezen als karakteristiek cultuur-landschappelijk bouwwerk. Voor deze schuur zal in de uitvoering een passende oplossing worden gevonden indien de onderhoudssubsidieregeling wordt vervangen door andere regelingen.

Van deze 42 schapenboeten zijn de 9 schapenboeten in het bezit van Staatsbosbeheer uitgezonderd omdat de gemeente geen rijksgebouwen mag subsidiëren.

Wanneer er voor optie 1 gekozen wordt er ingezet op het behoud van **42 schapenboeten**.

Rijksmonumenten (excl. 6 schapenboeten SBB)	13
Gemeentelijke monumenten (excl. 3 schapenboeten SBB)	29
Totaal optie 1	42

Optie 2: Gemeentelijke en rijks monumentale schapenboeten & potentieel monumentale schapenboeten

Een andere mogelijkheid is om een aantal schapenboeten die tot op heden geen monumentale status hebben de monumentale status aan te bieden. Er zijn namelijk een aantal schapenboeten die in de toekomst een monumentenstatus zouden kunnen verkrijgen door hun unieke historische kenmerken en uitstraling. De stichtingen en verenigingen uit de notitie 'Naar een vernieuwd beleid instandhouding schapenboeten op Texel' hebben 18 potentieel monumentale schapenboeten aangedragen. Hiervan zijn 2 schapenboeten afgevalen in de uiteindelijke berekening, omdat hiervan een object als stulp gekarakteriseerd wordt en het andere object al reeds de monumentale status heeft.

Het uiteindelijke aantal potentieel monumentale schapenboeten komt daarom uit op 16 schapenboeten. De monumentale status en deelname aan de voorgestelde nieuwe regeling kan zorgen voor een betere bescherming van deze schapenboeten.

Wanneer er voor optie 2 wordt gekozen zal er worden ingezet op het behoud van **58 schapenboeten**. Hierbij zijn de 9 schapenboeten van Staatsbosbeheer uitgezonderd omdat de gemeente geen rijksgebouwen mag subsidiëren.

Er moet wel rekening worden gehouden met de bepaalde verbonden kostenaspecten. Het onderhoud moet namelijk op orde zijn voordat dat de potentieel monumentale schapenboeten als gemeentelijk monument kunnen worden aangewezen. Het uitvoeren van het achterstallige onderhoud moet daarom als voorwaarde worden toegevoegd in de procedure van de aanwijzing als monument. De gemeente zal de kosten voor achterstallig onderhoud dan echter wel op zich moeten nemen. Voor eigenaren gaat er namelijk onvoldoende motivatie uit om de schapenboet aan te wijzen tot monument als de kosten volledig voor de rekening van de eigenaar komen. Uiteraard kunnen de kosten voor het achterstallig onderhoud ten laste van de gemeente lager worden als eigenaren uiteindelijk niet instemmen met de aanwijzing tot monument.

De gemeente moet ook rekening houden met de eenmalige kosten van de aanwijzingsprocedure die vereist dat een redengevende omschrijving wordt opgesteld. De lasten van de gemeente uit het budget voor monumenten gaan daarom ook (tijdelijk) omhoog.

Rijksmonumenten (excl. 6 schapenboeten SBB)	13
Gemeentelijke monumenten (excl. 3 schapenboeten SBB)	29
Potentiële monumenten	16
Totaal optie 2	58

Optie 3: Gemeentelijke en rijks monumentale schapenboeten & potentieel monumentale schapenboeten & niet-monumentale schapenboeten

Als het uitgangspunt is om alle schapenboeten op het eiland te behouden zouden ook de niet-monumentale schapenboeten meegenomen kunnen worden in de nieuwe regelingen. Er heerste de veronderstelling de schapenboeten zonder monumentale status niet in aanmerking zouden kunnen komen voor een financiële bijdrage vanuit de gemeente omdat dit potentieel staatssteun zou kunnen zijn. Maar er lijken echter wel mogelijkheden te zijn om eigenaren van schapenboeten zonder monumentale status financieel te ondersteunen voor de instandhouding van de boet. Hierbij is het van belang dat er niet aan de voorwaarden voor staatssteun wordt voldaan voor de schapenboet zonder monumentale status. Daarnaast kunnen er dezelfde voorwaarden gesteld worden die gelden voor monumentale schapenboeten.

Wanneer er voor optie 3 wordt gekozen zal er worden ingezet op **het behoud van 70 schapenboeten**. Hiervan zijn (weer) de 9 schapenboeten van Staatsbosbeheer uitgezonderd.

Echter is hierbij de kanttekening te plaatsen of een dergelijke regeling voor schapenboeten zonder monumentale status veel gaat opleveren voor zowel de eigenaren als de gemeente. De gemeente zal een overeenkomst moeten sluiten waarin feitelijk dat wordt geregeld wat ook bij aanwijzing tot monument wordt vastgelegd en voor de eigenaar is er derhalve geen verschil in bijdrage en verplichtingen, behalve dat de schapenboet niet tot monument is bestempeld. De eigenaren zullen, als zij hun schapenboet al niet willen aanwijzen als monument, hier waarschijnlijk niet welwillend tegenover staan.

Rijksmonumenten (excl. 6 schapenboeten SBB)	13
Gemeentelijke monumenten (excl. 3 schapenboeten SBB)	29
Potentiële monumenten	16
Zonder status	12
Totaal optie 3	70

4.2 Advies: inzetten op behoud monumentale schapenboeten

Het voorstel is om in te zetten op het behoud van de schapenboeten op Texel met unieke historische kenmerken en uitstraling. Daarom wordt er voorgesteld om te kiezen voor optie 1 waarbij er wordt ingezet op de bestaande gemeentelijke en rijks monumentale schapenboeten. De huidige onderhoudssubsidie van € 550,00 blijkt onvoldoende om de monumentale schapenboeten in stand te houden. Door de huidige regelingen te vernieuwen voor deze schapenboeten kunnen deze monumentale schapenboeten beter behouden blijven voor de toekomst.

Uiteraard bestaat er de mogelijkheid voor de 16 potentieel monumentale schapenboeten om aangewezen te worden als monument. Hierbij is wel de voorwaarde dat de schapenboeten een goede onderhoudsstatus hebben. De kosten voor het achterstallig onderhoud zijn dan wel voor rekening van de eigenaar.

Bij de bespreking van de mogelijkheden in Hoofdstuk 5 zal het kostenaspect van de drie opties worden uitgewerkt. Daarbij wordt er uitgegaan van een maximaal te betalen bedrag voor alle schapenboeten uit de desbetreffende opties als alle eigenaren opteren voor de regeling. Uiteindelijk kan blijken dat er minder budget nodig is wanneer niet alle eigenaren deel kunnen of willen nemen aan de regelingen.

Hoofdstuk 5 Voorstellen en kostenaspect

5.1 Collectieve onderhoudsregeling

5.1.1 Collectieve onderhoudsregeling

Het eerste voorstel is het opzetten van een collectieve onderhoudsregeling onder een bestaande stichting zoals Stichting Dorpsherstel Texel. Eigenaren zouden zich in kunnen schrijven voor deze regeling voor het onderhoud van hun schapenboet. De financiële last voor de instandhouding van de schapenboet zou namelijk niet of slechts voor een klein deel bij de eigenaar moeten liggen. Het belang van de private eigenaar bij instandhouding is immers vrijwel geheel vervangen door het maatschappelijk belang. Een collectieve onderhoudsregeling kan de financiële lasten en zorgen bij de eigenaren wegnemen. De gemeente biedt dus aan om het volledige onderhoud van de schapenboeten uit te voeren, zonder hierin het eigendom en het gebruik over te nemen.

In deze regeling blijft het wel de vrije keuze van de eigenaar om mee te doen aan de aangeboden regeling vanuit de gemeente. Echter, de opzet en de financiering met als uitgangspunt dat de eigenaar (vrijwel) geheel gevrijwaard wordt van financiële lasten zal er aan bijdragen dat de eigenaren welwillend zijn om mee te doen aan de collectieve onderhoudsregeling.

5.1.2 Inrichting collectieve onderhoudsregeling

Collectief onderhoud door aannemer

Stichting Dorpsherstel Texel kan de organisatie op zich nemen voor het onderhoud van de schapenboeten. Het onderhoud van de schapenboeten zal dan uitgevoerd worden door een aannemer in opdracht van Stichting Dorpsherstel Texel. Hiermee worden eigenaren ontzorgd bij de zoektocht naar een geschikte aannemer. Deze collectieve aanpak maakt het mogelijk om de aannemer met de juiste prijs-kwaliteitsverhouding te kiezen waardoor het beste onderhoud gegarandeerd kan worden. Ook kan er per jaar onderhoud uitgevoerd worden voor een x aantal boeten, waardoor de kosten voor onderhoud verder gedrukt kunnen worden.

Onderhoudsschema

In paragraaf 5.3.3 is een onderhoudsschema opgesteld voor het onderhoud van de schapenboeten. Hierin staat gespecificeerd welke kosten per jaar, eens per 5 jaar en eens per 35 jaar gemaakt moeten worden om het onderhoud van de schapenboeten te waarborgen.

Stichting Dorpsherstel Texel zal eens per vijf jaar het onderhoudsschema met begroting van de kosten voor alle deelnemende schapenboeten bijstellen om de gemeente inzicht te geven in het benodigde budget dat gemiddeld per jaar nodig zal zijn. Vervolgens kan Stichting Dorpsherstel Texel in overleg met de eigenaren die in deze periode voor onderhoud op de lijst staan een uitgekozen aannemer opdracht geven het werk uit te voeren. Stichting Dorpsherstel Texel zou hiervoor de benodigde gelden vanuit de ontvangen.

Er kan gewerkt worden met een inkoop contract vanuit de gemeente waarin Stichting Dorpsherstel Texel jaarlijks een bedrag krijgt voor het onderhoud. Vooraf levert Stichting Dorpsherstel Texel de begrotingen aan voor het aankomende jaar. De bedragen worden achteraf uitbetaald aan de stichting, waarbij de stichting verantwoording aflegt bij de gemeente voor het geld dat is uitgegeven voor het onderhoud.

Bij de uitvoering van het onderhoud en restauratie van monumentale schapenboeten kunnen de [Uitvoeringsrichtlijnen Monumentenzorg Texel 2020](#) handvatten geven voor passend onderhoud voor de schapenboeten.

Eigen onderhoud uitvoeren

Eigenaren die liever zelf het onderhoud uitvoeren kunnen na overleg met Stichting Dorpsherstel Texel een vergoeding krijgen voor de werkelijke materiaalkosten. Na goedkeuring van de

werkzaamheden door Stichting Dorpsherstel Texel en de gemeente verzorgt de gemeente vervolgens de uitbetaling van deze vergoeding.

Verzekering

Om deel te kunnen nemen aan de collectieve onderhoudsregeling wordt er als voorwaarde gesteld dat de schapenboeten verzekerd moeten zijn. Eigenaren moeten daarom aantonen dat hun schapenboet is verzekerd en daarbij een betalingsbewijs overleggen.

Vergoeding uitvoering onderhoudsregeling

Stichting Dorpsherstel Texel krijgt voor de organisatorische werkzaamheden binnen de collectieve onderhoudsregeling een passende vergoeding van 10 % van het totaal aan gemeentelijke gelden dat jaarlijks wordt uitgekeerd voor de collectieve onderhoudsregeling.

Jaarlijkse controle schapenboeten en onderhoudssubsidie

De Lieuw draagt in de huidige regeling bij aan de jaarlijkse controle voor de onderhoudssubsidie. Deze controles kunnen ook in de collectieve onderhoudsregeling worden uitgevoerd door de Lieuw. De overeenkomst tussen de gemeente en De Lieuw welke in februari 2022 is afgesloten kan dus behouden blijven. Een aantal schapenboeten worden door de gemeente gecontroleerd. Hier is geen duidelijke reden voor terug te vinden, daarom is het voorstel om deze schapenboeten ook onder te brengen bij de jaarlijkse controle van De Lieuw. De Lieuw controleert dan alle schapenboeten die mee doen aan de regeling. De bedragen voor deze controle zijn reeds in het onderhoudsschema verwerkt.

In de rapporten wordt door De Lieuw een cijfer toegevoegd van een schaal 1 tot 10, met daarbij 10 als een uitstekende onderhoudsstatus. Het voorstel is om voor schapenboeten met een cijfer van 7 of hoger pas na 2 jaar weer een controle uit te voeren om de controle efficiënter te maken en kosten te besparen.

De rapporten worden in het najaar van het desbetreffende jaar (ijkpunt 1 november) aangeleverd bij Stichting Dorpsherstel Texel zodat de organisatie een beeld heeft van de onderhoudsstaat van de schapenboeten. De afrekening voor de uitvoering van de controles en het opstellen van de rapporten wordt opgestuurd naar Stichting Dorpsherstel Texel en de gemeente. Het bedrag voor de jaarlijkse controle van De Lieuw wordt uitgekeerd door de gemeente.

Aanvragen omgevingsvergunningen gemeentelijke en rijks monumentale schapenboeten

Voor monumentale schapenboeten die worden gerestaureerd of waarvoor groot onderhoud gepleegd moet worden die het monument wijzigen of aantasten geldt er een vergunningsplicht. Het voorstel is om de omgevingsvergunningen voor restauraties en groot onderhoud die vergunningsplichtig zijn aan te laten vragen door Stichting Dorpsherstel Texel. De stichting heeft namelijk het beste overzicht van alle onderhoud en restauratie aanvragen van de monumentale schapenboeten. De expertise concentreren bij de stichting maakt dat de procedure efficiënter doorlopen kan worden. Daarnaast worden eigenaren zo ook ontlast.

De standaard voorwaarden waaraan de vergunningsvragen voor monumentale schapenboeten moeten voldoen kunnen meegegeven worden aan Stichting Dorpsherstel Texel.

Daarnaast is het voorstel om eens per maand (indien nodig) een vast moment in te plannen bij de vergaderingen van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit om de aanvragen door te spreken. Het advies van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit is namelijk onderdeel van de omgevingsvergunning. Goed vooroverleg kan helpen om de aanvragen soepel te laten verlopen.

Let wel: voor de omgevingsvergunningen dienen leges betaald te worden zoals voor de welstand en de bouwkosten. Ook voor tekeningen van restauraties is budget nodig. Hiervan is een schatting gemaakt en deze bedragen zullen worden toegevoegd aan het totaal bedrag van de regeling.

Externe gelden werven

Door de collectieve onderhoudsregeling uit te laten voeren door Stichting Dorpsherstel Texel biedt dit mogelijkheden om in de toekomst externe gelden te werven. Zo zouden er bijvoorbeeld gelden gewonnen kunnen worden voor de incidentele extra kosten voor het uitvoeren achterstallig onderhoud van de potentiële monumentale schapenboeten. Dit zou de uiteindelijke kosten voor onderhoud verder kunnen drukken voor de gemeente.

5.1.3 Stichting Dorpsherstel Texel voor collectieve onderhoudsregeling

Stichting Dorpsherstel Texel heeft aangegeven dat zij de rol op zich willen nemen voor de organisatorische taken van de collectieve onderhoudsregeling. De stichting heeft jarenlange ervaring met het restaureren van schapenboeten. Daarnaast beschikt de stichting over waardevolle kennis en vaardigheden om de regeling voor schapenboeten goed te kunnen organiseren.

Stichting Dorpsherstel Texel is een vrijwilligheidsorganisatie, wat de terechte vraag oproept of de stichting wel voldoende mankracht heeft om de taken van de collectieve onderhoudsregeling uit te voeren. Stichting Dorpsherstel geeft aan dat zij nieuwe vrijwilligers zoeken om hun stichting verder uit te breiden. Het is belangrijk dat er dus wel actief gezocht zal blijven worden naar nieuwe en ter zake deskundige bestuurders/vrijwilligers voor de stichting, zodat de toekomstige regeling ook goed kan worden uitgevoerd en de continuïteit kan worden gewaarborgd.

5.1.4 Financiële regeling collectief onderhoud

Stichting Dorpsherstel Texel heeft een prognose gemaakt van de gemiddeld te verwachten kosten voor onderhoud voor de gemiddelde boet per jaar, per 5 jaar en per 35 jaar. Deze bedragen zijn beoordeeld door de afdeling gebouwenbeheer bij de gemeente Texel. De afdeling gebouwenbeheer heeft aangegeven dat de genoemde bedragen marktconform zijn en geen bijzonderheden in terug te zien zijn. De suggestie is wel om de sterk stijgende prijzen jaarlijks te indexeren.

Jaarlijks:

- Inspectie en rapportage (€ 112,83) (zoals nu De Lieuw al doet en kan blijven doen)
- Klein onderhoud € 80,00 (loszittende pan, verroest scharnier vervangen, een spijker in een loszittende plank e.d.), georganiseerd door Stichting Dorpsherstel Texel;
- Maaien van een strook van 1 meter breed rondom elke boet (voorkomt boom/struikopslag die door wortelgroei de fundering kan aantasten en voorkomt eerder het rotten van het houtwerk op maaiveldhoogte). Dit zal uitgevoerd moeten worden door de eigenaar zelf. Dit zal opgenomen in het contract tussen de gemeente, Stichting Dorpsherstel Texel en de eigenaar.

Jaarlijks totaal € 192,83 per schapenboet.

Eens per 5 jaar:

Groot onderhoud

- € 325,00 voor voeg en metselwerk bijwerken;
- € 2.575,00 voor houtwerk repareren en vervangen;
- € 325,00 voor schilderwerk;
- € 840,00 voor riet gedekte boeten. (Na stoppen opgewaaid riet/door kraaien verwijderd riet).

Gemiddeld per jaar € 645,00 voor een pannen gedekte boet en € 815,00 voor een riet gedekte boet

Eens per 35 jaar:

- Vervangen van de rieten dakbedekking € 15.000,00

Gemiddeld per jaar voor een riet gedekte boet € 430,00

Op deze manier zijn de geraamde onderhoudskosten *gemiddeld* op jaarbasis € 875,00 voor een pannen gedekte boet en € 1.475,00 voor een riet gedekte schapenboet. De hierbij opgenomen bedragen zijn indicatief en betreffen prijspeil 2022 en zijn incl. BTW, algemene kosten en aan- en afvoer van materialen.

Boeten die nog restauratie behoeven kunnen pas in de onderhoudscyclus worden opgenomen nadat ze in goede staat (restauratie) zijn gebracht. De eerste 10 jaar na nieuwbouw c.q. grondige restauratie is geen groot onderhoud noodzakelijk, voor klein onderhoud kan er eventueel nog wel een beroep worden gedaan op de onderhoudsregeling.

5.1.5 SWOT-analyse

Kansen	Bedreigingen
Mogelijkheid tot werven aanvullende fondsen	- Toekomst van Stichting Dorpsherstel Texel wat betreft bestuursleden/vrijwilligers - Stijgende en onzekere prijzen in de bouw en arbeidslonen vraagt om flexibiliteit in de financiering
Sterktes	Zwaktes
- Beter en gegarandeerd onderhoud - Kostenbesparing onderhoud voor eigenaren - Financiële en organisatorische zorgen wegnemen bij eigenaren - Uitvoering door deskundigen	- Blijft een vrijwillige keuze van de eigenaar om mee te doen aan de onderhoudsregeling - Een dure investering (doch noodzakelijke) in privaat eigendom voor de gemeente

5.1.6 Kostenaspect

Ook bij het kostenaspect van de collectieve onderhoudsregeling wordt het **maximaal benodigde budget** omschreven voor de drie opties. Uiteindelijk kan na evaluaties blijken dat er minder budget nodig is wanneer eigenaren uiteindelijk niet deel kunnen of willen nemen aan de regelingen. Ook kunnen in de toekomst kosten worden gedrukt als Texelse fondsen budget beschikbaar willen stellen voor het onderhoud van de schapenboeten.

De incidentele bedragen onder optie 2 en 3 voor de extra kosten potentiële monumentale schapenboeten en schapenboeten zonder status kunnen ook lager uitvallen wanneer de eigenaren hun schapenboet niet aan willen wijzen als monument of middels een contract deel willen nemen aan de regelingen.

Alle bedragen voor de collectieve onderhoudsregeling worden jaarlijks geïndexeerd.

	Bedrag optie 1: totaal monumentale schapenboeten	Bedrag optie 2: totaal monumentale en potentiële monumentale schapenboeten	Bedrag optie 3: alle schapenboeten (excl. SBB)
Totaal collectief onderhoud	€ 107.128,86	€ 141.464,14	€ 165.098,10
Kosten organisatie SDT	€ 10.712,89	€ 14.146,41	€ 16.509,81
Totaal gehele regeling	€ 117.841,75	€ 155.610,55	€ 181.607,91
Totaal gehele regeling	€ 121.377,00	€ 160.278,87	€ 187.056,15

(met indexatie)			
Incidenteel: Extra kosten potentiële monumenten	X	€ 224.000,00	€ 224.000,00
Incidenteel: Extra kosten boeten zonder status	X	X	€ 168.000,00

Samengevat: Voorstel om een collectieve onderhoudsregeling op te zetten waarbij het onderhoud aan de schapenboeten voor de eigenaren wordt uitgevoerd door een aannemer in opdracht van Stichting Dorpsherstel Texel. In de regeling is een onderhoudsschema voor eens per jaar, per 5 jaar en per 35 jaar voor de schapenboet opgenomen. De gelden die benodigd zijn voor het onderhoud worden betaald uit de gemeentelijke gelden. In de toekomst kunnen kosten worden bespaard als Texelse fondsen budget beschikbaar willen stellen voor het onderhoud van de schapenboeten.

Was: Uitvoeringsregeling Subsidie Monumenten en Schapenboeten > wordt: collectieve onderhoudsregeling (vervangt onderdeel van Uitvoeringsregeling subsidie voor schapenboeten voor onderhoud en restauratie)

Kostenaspect: **Optie 1** € 121.377,00
Optie 2 Structureel: € 160.278,87
Incidenteel: € 224.000,00
Optie 3 Structureel: € 187.056,15
Incidenteel: € 392.000,00

5.2 Vernieuwde subsidieregeling: Stimuleringsregeling schapenboeten

5.2.1 Vernieuwde subsidie regeling

Uit de resultaten van de enquête uit 2021 onder schapenboet eigenaren is gebleken dat de huidige subsidieregeling voor de monumentale schapenboet niet voldoet om in het onderhoud te voorzien. Voor het vaste bedrag van € 550,00 per jaar gaat op dit moment onvoldoende prikkel uit tot aanmelding voor deelname aan de regeling en de uitvoering van adequaat onderhoud.

Daarom wordt de suggestie gedaan om de huidige regeling te vernieuwen en daarbij drie componenten¹⁴ aan toeslagen op te nemen: een bijdrage voor de verzekeringskosten, een toeslag ter compensatie voor agrarische schade voor boeten op akker- of maailand en een toeslag voor schapenland rondom de schapenboet. Deze regeling krijgt daarbij een nieuwe naam, de 'stimuleringsregeling schapenboeten'. Deze naam kan er voor zorgen dat eigenaren de regeling daadwerkelijk zien als stimulering om hun schapenboet te onderhouden.

In de vernieuwde regeling wordt een overeenkomst afgesloten tussen de gemeente en de eigenaren van de schapenboeten waarbij de verschillende toeslagen waarop de eigenaren recht hebben vastgelegd worden. In deze overeenkomsten kunnen de wederzijdse rechten en plichten voor een langere duur worden vastgelegd van bijvoorbeeld een periode van 10 tot 20 jaar. De jaarlijkse bijdrage is dus maatwerk per schapenboet en bestaat uit de toepassing van drie componenten die jaarlijks worden geïndexeerd.

Let wel: Er zal alleen gebruik gemaakt kunnen worden van de vernieuwde subsidieregeling: stimuleringsregeling schapenboeten indien er deel wordt genomen aan de collectieve onderhoudsregeling, zoals voorgesteld in Hoofdstuk 5.3. Op deze manier kan worden gewaarborgd dat er enkel toeslagen worden verstrekt voor schapenboeten die een goede onderhoudsstatus hebben. Dit zal dan ook worden opgenomen in de overeenkomst die gesloten wordt met de eigenaar.

Component 1. Bijdrage verzekering

Uit de resultaten van de enquête uit 2021 werd geconcludeerd dat verder onderzoek nodig was naar een collectieve verzekering voor schapenboeten.

Gebleken is dat er geen mogelijkheid wordt gezien om een collectieve verzekering af te sluiten. De verklaring is dat een verzekeraar altijd een risico inschatting wil maken van het individuele eigendom. Een collectieve verzekering is gemakkelijker als het gaat om gelijksoortige objecten voor grotere aantallen, waarvan bij de schapenboeten geen sprake is. De optie van het aanbieden van een collectieve verzekering voor schapenboeten valt daarmee af. Daarom wordt voorgesteld om de kosten van verzekering te compenseren. De verzekering wordt door de eigenaren van de schapenboeten gezien als een hoge kostenpost waar de huidige onderhoudssubsidie nu grotendeels al naar toe gaat.

Het zou de eigenaren helpen om een jaarlijkse toeslag voor elke schapenboet te geven als forfaitaire bijdrage in de kosten van de verzekering met daarbij het onderscheid tussen riet gedekt en pannen gedekt. Dit bedrag zal enkel worden toegekend voor de schapenboeten die daadwerkelijk een verzekering hebben afgesloten en daarbij een betalingsbewijs kunnen overleggen.

Voor de hoogte van de forfaitaire bijdrage zijn de volgende argumenten te noemen:

¹⁴ In de notitie 'Naar een vernieuwd beleid instandhouding schapenboeten op Texel' wordt er nog een vierde component voorgesteld met daarbij een toeslag van € 250,00 voor schapenboeten in bebouwde kommen, erven en boeten op minder dan 50 meter van de openbare weg. Echter is deze toeslag overbodig als de schapenboet eigenaren mee doen aan de collectieve onderhoudsregeling, waarbij de grote kostenpost weg wordt genomen voor het onderhoud.

- a) De dekking kan verschillen: alleen brand/storm of ook uitgebreider (bijv. waterschade, door eigen toedoen ed.)
- b) Boeten zijn verzekerd op basis van herbouwwaarde: stel € 100.000,00 als gemiddeld bedrag.
- c) Er is een premieverschil tussen pannen gedekt en riet gedekt: 3,5 promille en 5 promille.
- d) Elke boet is maatwerk (wel/niet bliksembeveiliging, wel/niet met nabij toezicht, soort gebruik, aandeel eigen risico, boet separaat verzekerd of als onderdeel van een breder pakket etc.).
- e) Bij herbouwwaarde € 100.000,00 pannen gedekt zou de premie € 350,00 zijn plus 21% assurantiebelasting maakt € 423,50 per jaar.
- f) Bij herbouwwaarde € 100.000,00 riet gedekt zou de premie € 500,00 zijn plus 21% assurantiebelasting maakt € 605,00 per jaar.

Het voorstel is om forfaitaire bijdrage voor de verzekering op te nemen in de vernieuwde regeling. De bedragen daarvoor zijn € 423,50 voor pannen gedekt respectievelijk € 605,00 voor riet gedekte schapenboeten.

Component 2. Compensatie schapenboeten in het open landschap

Voor de schapenboeten in het open landschap is het voorstel om een toeslag op te nemen als compensatie voor de lastiger bewerkbaarheid van het perceel en gederfde opbrengst op de door de schapenboet ingenomen oppervlakte. Een geschikt bedrag als compensatie hiervoor is forfaitair € 610,00.

Dit bedrag is opgesteld door een parallel die kan worden getrokken met de vergoeding die TENNET betaalt voor hoogspanningsmasten op het boerenland. Het vergoedingsbedrag moet worden gezien als een volledige schadeloosstelling met als uitgangspunt dat de rechthebbende na aanleg van de hoogspanningsmast in dezelfde vermogens en -inkomenspositie dient te verkeren.

In 2015 is TENNET met Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) overeengekomen dat de volgende staffel geldt:

Op basis van de oppervlakte van de footprint

Voorbeelden:

50 m ²	€ 585,00	200 m ²	€ 660,00
100 m ²	€ 610,00	250 m ²	€ 685,00

Dit als vertrekpunt nemend zou voor een gemiddelde schapenboet van 8,5 x 8,5 meter= 72,25 m² oppervlakte ("footprint") gelden. Omdat er ook om de schapenboet heen gemaaid moet worden, zal het bedrag van 100 m² van € 610,00 als compensatie bedrag gebruikt worden.

Een hoogspanningsmast die is aangelegd op een boerenland en geen eigendom is of wordt van de boer is uiteraard anders dan een schapenboet die er al meer dan 100 jaar staat en in eigendom is van een agrariër. Niettemin is het vooralsnog verdedigbaar om te stellen dat een vergoeding van € 610,00 een adequaat bedrag is als compensatie voor schapenboeten in het open landschap.

Component 3. Toeslag schapenboeten met minimaal 0,5 ha schapenland met schapen

Een andere component voor de vernieuwde subsidieregeling is de toeslag voor schapenboeten met schapenland met schapen. In verband met de toeristische aantrekkelijkheid en uitstraling van het eiland wordt een toeslag voorgesteld van € 250,00 voor de schapenboet met minimaal 0,5 hectare schapenland met schapen. Hiermee krijgt de schapenboet weer zijn oorspronkelijke historische functie terug.

Het schapenland moet in dat geval in de periode van 1 maart tot 1 oktober beweid worden met schapen en lammeren. Deze vereiste kan worden gecontroleerd door De Liew middels satellietdata met als ijkpunt de maand juli.

5.2.2 SWOT-analyse

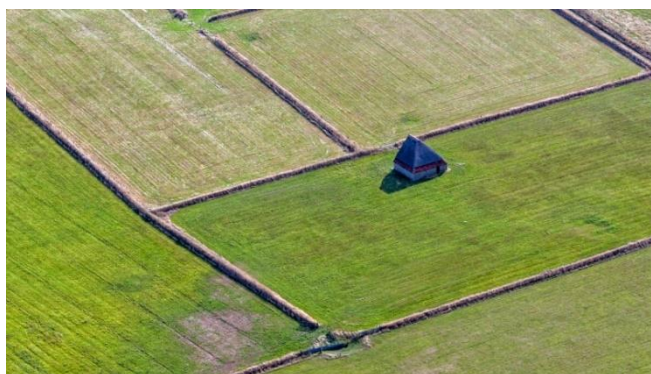
Kansen	Bedreigingen
Aantrekkelijkere regeling voor eigenaren die nog niet mee doen aan regeling (of de boet geen monumentenstatus heeft)	- Toeslagen zijn bedoelt voor de kosten als verzekering en winst verlies agrarische boeten, verantwoordelijkheid ligt bij eigenaar - Wanneer eigenaren niet deel willen nemen aan de collectieve onderhoudsregeling > geen deelname aan subsidieregeling
Sterktes	Zwaktes
- Compensatie voor vaste lasten - Bewerkstellingen dat schapenboeten verzekerd zijn - Agrarische boeten blijven beter behouden - Historische en unieke uitstraling schapenboeten met schapenland - Betere bescherming van de schapenboet - Elke boet is maatwerk, passend met toeslagen	Er moet geïnventariseerd worden of er aan de eisen van toeslagen voldaan wordt

5.2.3 Kostenaspect

Bij het kostenaspect van de stimuleringsregeling schapenboeten wordt het maximaal benodigde gemeentelijke budget omschreven voor de drie opties. Uiteindelijk kan na evaluaties blijken dat er minder budget nodig is wanneer eigenaren uiteindelijk niet deel kunnen of willen nemen aan de regelingen.

De incidentele bedragen onder optie 2 en 3 voor de extra kosten potentiële monumentale schapenboeten en schapenboeten zonder status kunnen uiteindelijk ook lager uitvallen wanneer de eigenaren van deze schapenboeten uiteindelijk hun schapenboet niet aan willen wijzen als monument of middels een contract deel willen nemen aan de regelingen. Hierbij wordt een maximaal bedrag gehanteerd van € 70.000 per schapenboet voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud.

De bedragen voor de stimuleringsregeling schapenboeten worden jaarlijks geïndexeerd. Belangrijke kanttekening hierbij is dat het hier maximale bedragen betreft: niet alle boeten kunnen of willen deelnemen of kwalificeren voor schapen rondom hun schapenboet. Daarom zullen de bedragen wellicht nog lager uit vallen.

Schapenboet in het open landschap. Bron: VVV Texel.

Component	Bedrag optie 1: totaal monumentale schapenboeten	Bedrag optie 2: totaal monumentale en potentiële monumentale schapenboeten	Bedrage optie 3: alle schapenboeten (excl. SBB)
1. Bijdrage verzekering	€ 22.687,50	€ 31.097,00	€ 36.905,00
2. Compensatie schapenboet open landschap	€ 18.300,00	€ 22.570,00	€ 23.790,00
3. Toeslag boeten met minimaal 0,5 hectare schapenland met schapen	€ 8.000,00	€ 9.750,00	€ 10.250,00
Totaal gehele regeling	€ 48.987,50	€ 63.417,00	€ 70.945,00
Totaal gehele regeling (met indexatie)	€ 50.457,13	€ 65.319,51	€ 73.073,35
Incidenteel: extra kosten potentiële monumenten	X	€ 224.000,00	€ 224.000,00
Incidenteel: Extra kosten schapenboeten zonder status	X	X	€ 168.000,00

Samengevat: Voorstel om een nieuwe subsidieregeling op te stellen met drie componenten aan toeslagen, de ‘stimuleringsregeling schapenboeten’. Per schapenboet wordt er een overeenkomst afgesloten met de componenten waar de eigenaar recht op heeft. Deelname aan subsidieregeling is alleen mogelijk wanneer er deel wordt genomen aan collectieve onderhoudsregeling zoals beschreven in Hoofdstuk 5.3.

Was: Onderhoudssubsidie en restauratie subsidie regeling monumentale schapenboeten > wordt: Stimuleringsregeling schapenboeten.

Kostenaspect:

Optie 1	€ 50.457,13
Optie 2 Structureel:	€ 65.319,51
Incidenteel:	€ 224.000,00
Optie 3 Structureel:	€ 73.073,35
Incidenteel:	€ 168.000,00

5.3 Beheerstichting

5.3.1 Opzet beheerstichting

In het coalitieprogramma is de zorg voor de schapenboetenboeten verwoord als:

We onderzoeken of een beheerstichting een adequaat middel is voor behoud en herstel van schapenboeten, naast de al bestaande mogelijkheden zoals vastgelegd in de Erfgoednota.

Werkende weg is de conclusie dat de beheerstichting geen begaanbare weg is. Sommige schapenboet eigenaren kunnen of willen hun boet niet onderhouden omdat de kosten voor het onderhoud te hoog zijn. Voor dit probleem zou een beheerstichting een mogelijke oplossing kunnen bieden. Eigenaren zouden het eigendom van hun schapenboeten kunnen overgedragen aan een beheerstichting die het onderhoud voor de schapenboet garandeert en uitvoert. Een dergelijke beheerstichting kan aanvullende fondsen werven om 100 % kostendekkend te zijn. Texelse fondsen hebben eerder aangegeven niet te willen doneren aan particulier eigendom, maar wel aan een stichting voor schapenboeten.

Overdracht van het eigendom van de schapenboet en grond eromheen zou uitsluitend de grondprijs moeten bedragen van de boet met minimaal 5 meter grond rondom de boet (om de boet visuele ruimte te geven en te beschermen tegen langsrijdende landbouwmachines). Daarnaast moeten er goede afspraken over toegankelijkheid en gebruik van de schapenboet gemaakt moeten worden met de eigenaar.

De stichting die het eigendom over heeft genomen van de schapenboeten heeft de verplichting om periodiek onderhoud uit te laten voeren voor deze schapenboeten. Zo zou er bijvoorbeeld jaarlijks voor 10 schapenboeten een houtwormbestrijding uitgevoerd kunnen worden, waardoor kosten bespaard worden ten opzichte van individueel onderhoud.

5.3.2 Tegenargumenten beheerstichting

De verenigingen en stichtingen uit de notitie 'Naar een vernieuwd beleid instandhouding schapenboeten' zien geen reële mogelijkheid in het idee om een beheerstichting op te zetten. De angel zit hem in het overdragen van privé eigendom van de boeten waar de eigenaren niet voor open zullen staan. Ook ontstaan er gecompliceerde situaties met betrekking tot de toegang tot de boet wat door middel van een recht van overpad zou moeten worden geregeld op plekken waar geen pad bestaat.

Bovendien zijn er geen nieuwe structuren nodig, de bestaande structuren en expertise zijn al aanwezig bij De Lieuw en Stichting Dorpsherstel Texel. In de huidige situatie voert De Lieuw al jaarlijks de inspectie uit op naleving van de overeenkomst met de gemeente Texel. De Lieuw adviseert de eigenaar van de schapenboet over het kleine onderhoud, de gemeente zorgt voor de uitbetaling van de subsidie. Het zou extra werk geven om een compleet nieuwe stichting op te zetten.

Op basis van deze redenering is het alternatieve voorstel (op de beheerstichting) om een collectieve onderhoudsregeling op te stellen waarbij het eigendom van de schapenboet niet overgedragen hoeft te worden. Dit onderdeel is uitgewerkt in Hoofdstuk 5.1.

5.3.3 SWOT-analyse

Kansen	Bedreigingen
Collectieve onderhoudsregeling onder een bestaande stichting	Eigenaren zullen eigendom niet willen overdragen
Sterktes	Zwaktes
- Beter en gegarandeerd onderhoud - Mogelijkheid tot werven aanvullende Texelse fondsen - Kostenbesparing op het onderhoud	- Texelse stichtingen en verenigingen <u>tegen</u> beheerstichting (geen draagvlak) - Overdragen van particulier eigendom en rechten - Compliceerde situaties door het recht van overpad - Bestaande structuren stichtingen werken al

5.3.4 Kostenaspect

Gezien de sterke argumenten tegen het opzetten van een beheerstichting en de mogelijkheid tot een betere alternatieve oplossing middels een collectieve onderhoudsregeling is het kostenaspect voor de beheerstichting niet verder uitgewerkt.

Samengevat: Voorstel om een beheerstichting op te zetten die het beheer overneemt van de schapenboeten. Het eigendom wordt overgedragen aan deze beheerstichting die het onderhoud voor de schapenboet garandeert en uitvoert. Echter zijn er aantal tegenargumenten te noemen zoals de overdracht van particulier eigendom en rechten, gecompliceerde situaties door het recht van overpad en de bestaande structuren die al aanwezig zijn. Dit voorstel wordt daarom afgeraden.

Kostenaspect: € 0. Niet uitgewerkt.

5.4 Motivatie en trots

Een aanvullend voorstel voor een betere instandhouding van de schapenboet is het vergroten van de motivatie en trots van de eigenaar. Het is belangrijk dat de eigenaar de meerwaarde van de schapenboet inziet en daarmee de wil heeft om de boet te behouden. Daarbij is het van belang dat de waardering van de boeten voelbaar is voor de eigenaren van zowel inwoners als de gemeente zelf.

5.4.1 Digitale paspoorten schapenboeten

De trots en motivatie van eigenaren kan worden gevoed door bijvoorbeeld een map of paspoort beschikbaar te stellen met informatie over de schapenboet (zie een voorbeeld in Bijlage II).

In dit paspoort kan alle informatie over de schapenboet verzameld worden zoals: bouw en restauratie geschiedenis, eigendomsgeschiedenis, gebruik door de jaren heen, kadastraal nummer en sectie, grondslag voor monument aanwijzing, planologische situatie, verschenen artikelen, bijzondere gebeurtenissen, logboek onderhoud en vergunningen.

Het paspoort kan zowel fysiek of digitaal beschikbaar gesteld worden. Bij een aantal paspoorten is er nog onvoldoende bekend over de schapenboet, de paspoorten kunnen daarom nog door eigenaren en deskundigen worden aangevuld en bijgewerkt.

De digitale paspoorten zouden uiteindelijk geplaatst kunnen worden op de website van de gemeente en andere websites zoals de VVV, De Lieuw, Stichting Dorpsherstel Texel en monumenten.nl (met toestemming van de eigenaren). Zo kan er aan inwoners en toeristen meer informatie worden verstrekt over de schapenboeten op het eiland. Dit kan voor de eigenaar voor extra motivatie zorgen om hun schapenboet goed te onderhouden.

Schapenboet in de ondergaande zon. Bron: VVV Texel.

5.4.2 Meer aandacht voor schapenboeten

Wandel- en fietstochten

Een goede optie voor meer aandacht voor de schapenboet is het opstellen van speciale wandel- en fietstochtentochten langs diverse schapenboeten. Mogelijk zouden deze wandel- en fietstochten opgesteld kunnen worden door de VVV. Schapenboet eigenaren hebben aangegeven dat bij deze wandel- en fietstochten langs de schapenboeten wel voorzichtig moet worden omgegaan met de verplaatsing door de weilanden zodat er geen besmetting van ziektes bij de schapen plaatsvindt, dit is zeer gevaarlijk. Er moet dus goed overwogen worden welke schapenboeten überhaupt in aanmerking zouden komen voor een dergelijke wandel- en/of fietstocht.

Open schapenboeten dag

Daarnaast kan er een 'Open schapenboeten dag' in het leven geroepen worden waar eens per 2 jaar eigenaren of deskundigen een rondleiding kunnen geven langs verschillende schapenboeten.

Op deze manieren zal de maatschappelijke waardering van zowel eigenaren, inwoners als toeristen voor de schapenboeten nog meer kunnen worden verhoogd.

5.4.3 Informatie bijeenkomst eigenaren

In april 2023 is er een bijeenkomst voor alle schapenboeten eigenaren georganiseerd om hen een inblik te geven van het eerste concept van het schapenboetenbeleid. Op deze manier konden eigenaren in een vroeg stadium wat meer informatie krijgen over de eerste bevindingen en oplossingen voor het nieuwe beleid. Ook kon er gepeild worden wat de eigenaren van de voorstellen vonden. De bijeenkomst fungeerde ook als mogelijkheid om eventuele knelpunten en vragen en opmerkingen van de eigenaren te bespreken.

De bijeenkomst was goed bezocht. Er waren circa 30 personen aanwezig. Na de toelichting van het eerste concept was er ruimte voor vragen en opmerkingen. Eigenaren leken tevreden zijn met de nieuwe voorstellen, inhoudelijk werd er geen directe feedback gegeven op de voorstellen.

Eigenaren zijn het met name eens met het uitgangspunt om maatwerk te bieden bij de oplossingen. Elke schapenboet is immers anders en moet daarmee ook anders behandeld worden. Wel werden er een aantal andere belangrijke zaken aangehaald, zoals:

- Meer herbestemming schapenboeten in dorpen
De schapenboeten die nu in de dorpen staan zijn onderdeel van de historie van het eiland. In de huidige dorpen was vroeger veel weiland waar de schapenboeten stonden. Deze schapenboeten zijn grotendeels verdwenen, maar de schapenboeten die overgebleven zijn geven een belangrijk beeld over de historie van het dorp. Deze schapenboeten zouden behouden moeten worden. Voor deze schapenboeten in de dorpen kunnen andere gebruikersmogelijkheden toe worden gestaan volgens de eigenaren.
- Geen koppeling toerist en eigenaar
Ook werd genoemd dat de toerist geniet van de schapenboet, maar dat er geen koppeling is naar de eigenaren van de schapenboeten en schapen.
- Controle onderhoudssubsidie
Eigenaren geven aan dat de huidige jaarlijkse controle voor de onderhoudssubsidie niet erg stimuleert om de schapenboet te onderhouden. Eigenaren geven aan dat zij bijvoorbeeld een restauratie hebben uitgevoerd, maar hier in de rapporten niets over te horen krijgen. Het zou stimulerend werken om wel aan te geven wat de eigenaar goed heeft gedaan aan het onderhoud. Nu wordt er in de rapporten vooral besproken wat er allemaal nog beter kan in het onderhoud. Deze feedback wordt meegenomen in de nieuwe regelingen.

Eigenaren geven ook aan dat de controleurs zich niet altijd melden wanneer zij de controle gaan uitvoeren. Ook deze feedback is meegenomen in de vernieuwde regelingen.

5.4.4 SWOT-analyse

Kansen	Bedreigingen
Start voor meer initiatieven voor motivatie en trots	
Sterktes	Zwaktes
- Beter behoud van de schapenboet door betrokkenheid eigenaren - Meer aandacht voor de schapenboet - Overzicht schapenboeten op 1 plek (middels paspoorten) - Relatief gemakkelijk in te voeren voorstel	Klein onderdeel in hele beleid

5.4.5 Kostenaspect

Op dit moment geen directe kosten aan motivatie en trots verbonden. Uiteindelijk zal de verdere uitwerking van dit onderdeel onder het takenpakket van de beleidsmedewerker monumenten en erfgoed vallen.

Samengevat: Voorstel om meer trots en betrokkenheid bij eigenaren te genereren. Dit kan worden gerealiseerd door meer aandacht te vestigen op de schapenboet middels de opzet van schapenboetenpaspoorten, eventuele wandel- en fietstochten en een open schapenboeten dag.

Kostenaspect: € 0.

5.5 Schapenboeten zonder monumentale status

5.5.1 Schapenboeten zonder monumentale status

In de huidige regelingen komen alleen schapenboeten met een gemeentelijke en rijks monumentale status in aanmerking voor de onderhoudssubsidie en restauratie subsidie. De monumentale status van de schapenboet zorgt ervoor dat het monument beter beschermd en behouden kan worden door instandhoudingsplicht zoals omschreven in de Erfgoedverordening Texel 2018 en de Erfgoedwet die daarbij gepaard gaat.

Schapenboeten zonder monumentale status komen op dit moment niet in aanmerking voor de subsidieregelingen vanuit de gemeente. Wanneer er uiteindelijk wel voor optie 3 wordt gekozen, waarbij alle schapenboeten behouden moeten worden, is uitgezocht hoe ook schapenboeten zonder monumentale status deel kunnen nemen aan de vernieuwde regelingen.

De instandhouding van de schapenboet zonder status zou geformuleerd kunnen worden als het vervullen van een maatschappelijke relevante functie. Een belangrijke voorwaarde om schapenboeten zonder een monumentale status deel te laten nemen in de vernieuwde regelingen, (en dus in aanmerking te laten komen voor een financiële bijdrage vanuit de gemeente) is dat er geen sprake mag zijn van staatssteun.

Om te bepalen of de maatregel van de gemeente staatssteun betreft in de zin van artikel 107 lid 1 VWEU, moet er gekeken worden of de maatregel aan de volgende cumulatieve criteria voldoet:

- De steun wordt met staatsmiddelen bekostigd;
- De steun wordt verleend aan een onderneming die een economische activiteit verricht;
- Deze staatsmiddelen verschaffen een economisch voordeel dat niet via de normale commerciële weg zou zijn verkregen (non-marktconformiteit);
- De maatregel is selectief: het geldt voor één of enkele ondernemingen, een specifieke sector of regio;
- De maatregel vervalst de mededinging (in potentie) en leidt tot een (mogelijke) ongunstige beïnvloeding van het handelsverkeer (grensoverschrijdend effect).

Voor elke schapenboet zonder monumentale status zal er dus onderzocht moeten worden of er bij deze schapenboet niet wordt voldaan aan de bovenstaande criteria. Voldoet de schapenboet niet aan de bovenstaande criteria dan zou deze schapenboet dus deelnemen aan de vernieuwde regelingen middels een contract.

5.5.2 Contract schapenboeten zonder monumentale status

Voor schapenboeten zonder monumentale status die in aanmerking komen voor de vernieuwde regelingen zullen er contracten opgesteld moeten worden waarbij de zelfde rechten en plichten gelden als de schapenboeten met een monumentale status. Belangrijke plichten zijn bijvoorbeeld de instandhoudingsplicht en de verplichte vergunningen voor grootschalige restauraties en onderhoud aan de schapenboet.

Daarnaast moet ook in het contract worden opgenomen dat de schapenboet in een goede onderhoudsstaat verkeert voordat deze in aanmerking kan komen voor de vernieuwde regelingen. De kosten die hieraan verbonden zijn moeten dan betaald worden uit gemeentelijke gelden. Het is voor de eigenaren niet aantrekkelijk om deel te nemen aan de vernieuwde regelingen als zij de hoge kosten voor een goede onderhoudsstatus op zich moeten nemen.

Zoals eerder genoemd is hierbij de kanttekening te plaatsen of een dergelijke regeling voor schapenboeten zonder monumentale status veel gaat opleveren voor zowel de eigenaren als de gemeente. De gemeente zal een overeenkomst moeten sluiten waarin feitelijk dat wordt geregeld wat ook bij aanwijzing tot monument wordt vastgelegd en voor de eigenaar is er derhalve geen verschil in bijdrage en verplichtingen, behalve dat de schapenboet niet tot monument wordt

uitgeroepen. De eigenaren zullen, als zij hun schapenboet al niet willen aanwijzen als monument, hier waarschijnlijk niet welwillend tegenover staan.

5.5.3 Aantrekkelijker maken monumentale status

Verder kan er ingezet worden op het aantrekkelijker maken van de monumentale status voor de schapenboet. Een groot onderdeel voor het bevorderen van de aantrekkelijkheid van de monumentale status van de boet zijn de voorgestelde aanpassingen van de huidige regelingen besproken in dit beleidsstuk. Door betere regelingen voor de schapenboet kan het financieel ook aantrekkelijker worden om een monumentale status.

Daarnaast is het belangrijk om de eigenaren met een schapenboet zonder monumentale status meer voorlichting te geven over de voordelen van een monumentale status. Hoewel er bij een monumentale status regels en verplichtingen gelden zoals de instandhoudingsplicht en vergunningen voor grootschalige restauraties en onderhoud, zijn er ook veel voordelen verbonden aan de status. Zo komt de monumentale schapenboet in aanmerking voor subsidie regelingen voor onderhoud en restauratie en zorgt de monumentale status voor bescherming van het pand. Daarnaast is er best veel mogelijk en zijn de regels lang niet zo beperkend als men denkt. Het is belangrijk dat de angst van de eigenaren in deze weg wordt genomen.

5.5.4 Potentiële kansrijke schapenboeten voor monumentale status

Er zijn een aantal schapenboeten die kansrijk en beeldbepalend zijn die in aanmerking zouden kunnen komen voor een monumentale status en het waard zijn om beter te beschermen.

Het gaat hierbij om 16 schapenboeten (terug te zien in Bijlage I, kaart 3) die op dit moment geen monumentale status hebben maar deze in de toekomst kunnen verkrijgen. De eigenaren van deze schapenboeten kunnen benaderd worden door de gemeente met de vraag of zij instemmen met de procedure om hun schapenboet aan te wijzen als monument.

Ook bij de potentiële schapenboeten is het van belang dat zij in een goede onderhoudsstaat verkeren voordat zij aangewezen kunnen worden als monument. Dit wordt in de aanwijzingsprocedure opgenomen als voorwaarde voor het verkrijgen van een monumentale status. De kosten die verbonden zijn aan de procedure voor een aanwijzing tot monumenten zouden dan echter wel betaald moeten worden uit gemeentelijke gelden.

Er zijn ook kosten verbonden aan de aanwijzingsprocedure tot gemeentelijk monument zoals een redengevende omschrijving. Uit de structurele budgetten voor monumenten zal dus ook tijdelijk meer geld richting de aanwijzingsprocedure van de 16 potentiële monumentale schapenboeten gaan.

Stichting Dorpsherstel Texel heeft reeds onderzoek gedaan naar de onderhoudsstaat en de kosten van het onderhoud van de 16 schapenboeten die in aanmerking zouden kunnen komen voor een monumentale status. Deze zijn bij het kostenaspect (Hoofdstuk 5.5.5) in beeld gebracht.

5.5.4 SWOT-analyse

Kansen	Bedreigingen
Een regeling optuigen die voor eigenaren dermate aantrekkelijk is, dat ze opteren voor een monumentale status	Eigenaren potentiële monumentale boeten kunnen monumentale status weigeren
Sterktes	Zwaktes
- Alle schapenboeten worden beschermd en onderhouden - Monumentale status en contract schapenboeten zonder monumentale status zorgt voor betere bescherming	- Eigenaren kunnen contract weigeren - Schapenboeten zonder monumentale status kunnen aan voorwaarde staatssteun voldoen (en daardoor niet deelnemen aan regelingen) - Omvangrijk proces om voor 16 schapenboeten de monumentale status procedure in gang te zetten - Zeer hoge kosten wegwerken achterstallig onderhoud 16 potentieel monumentale schapenboeten - Eigenaren houden zelfde rechten en plichten als monumentale schapenboeten

5.5.5 Kostenaspect

Wanneer er voor optie 2 wordt gekozen zijn er kosten verbonden aan de aanwijzingsprocedure tot gemeentelijk monument zoals een redengevende omschrijving. Uit de structurele budgetten voor monumenten zal dus ook tijdelijk meer geld richting de aanwijzingsprocedure van de 16 potentiële monumentale schapenboeten moeten gaan.

Verder zijn er uiteraard extra kosten verbonden voor het achterstallig onderhoud van de potentieel monumentale schapenboeten. Met daarbij een maximaal bedrag van € 70.000,00 per schapenboet over een periode van 5 jaar.

Deze kosten zijn reeds verwerkt in de kostenaspecten wanneer er voor optie 2 of optie 3 wordt gekozen.

Samengevat:	Voorstel om in te zetten op maatregelen behoud van schapenboeten zonder monumentale status. Wanneer er wordt gekozen voor optie 3 kan dit worden bewerkstelligd door de regelingen open te stellen voor schapenboeten zonder monumentale status mits er niet wordt voldaan aan voorwaarden van staatssteun en er een contract wordt afgesloten met dezelfde rechten en plichten als monumenten. Echter een dergelijke regeling zal niet veel opleveren. De gemeente zal een overeenkomst moeten sluiten waarin feitelijk dat wordt geregeld wat ook bij aanwijzing tot monument wordt vastgelegd en voor de eigenaar is er derhalve geen verschil in bijdrage en verplichtingen, behalve dat de schapenboet niet tot monument is bestempeld. Eigenaren die al geen monumentenstatus willen voor hun schapenboet, zullen ook een dergelijk contract niet interessant vinden. Daarnaast kan er worden ingezet op maatregelen om de monumentale status aantrekkelijker te maken. Ook kan er ingezet worden op de 16 schapenboeten die monument zouden kunnen worden.
-------------	--

Kostenaspect: **Optie 1: € 0**

Optie 2:

Incidenteel: € 224.000,00*

Optie 3:

Incidenteel: € 392.000,00*

*Deze incidentele kosten zijn al verwerkt in de stimuleringsregeling schapenboeten en collectieve onderhoudsregeling wanneer deze worden gekozen.

5.6 Eventuele optie: Herbestemming

5.6.1 Herbestemming en kanttekeningen

Zoals eerder genoemd hebben de meeste schapenboeten geen economische functie meer. Om het voor eigenaren aantrekkelijker te maken om hun schapenboet te behouden en onderhouden is er nog de optie tot herbestemming. Lang niet alle boeten zijn namelijk meer in bezit of in gebruik bij agrariërs. Daarnaast staan ook niet alle boeten in het open landschap of op een boerenerf. Sommige boeten zijn al reeds in gebruik met een andere bestemming zoals hobby ruimte, museum, kantoorruimte of expositie ruimte. Deze boeten staan zowel in het open landschap, op erven of binnen de bebouwde kom.

Voor schapenboeten die niet binnen al te grote afstand van de openbare weg staan zou ruimer gebruik toegestaan kunnen worden middels een herbestemming. Echter zijn voor deze herbestemmingsprocedure enkele kanttekeningen te noemen:

Onwenselijke aanpassingen

Eventuele nieuwe functies voor schapenboeten vragen aanpassingen die veelal onwenselijk zijn of niet zijn toegestaan zoals de aanleg van een verharde weg er naar toe, toiletvoorziening, stroom/water, lichttoetreding/lichtuitval en bij recreatie windschermen, terrasmeubilair, auto's, fietsen en dakramen. Verlichting, vlaggen en bebording moeten worden uitgesloten.

Onzekerheid meer opbrengsten

Daarnaast is het de vraag of herbestemming dermate opbrengsten oplevert om een aannemelijke bijdrage te leveren voor de eigenaren omdat er maar weinig ander gebruik toegestaan kan worden voor de schapenboeten. Het is de vraag of de schapenboet dus überhaupt gered of onderhouden kan worden door een maatschappelijke en/of culturele functie.

Wegens bovenstaande redenen wordt voorgesteld om de extra inzet op herbestemming als eventuele optie te zien gelet op de eerdere genoemde voorstellen.

5.6.2 Overleg herbestemming met gemeente

Het is lastig om generiek iets te zeggen over herbestemming functies voor alle schapenboeten, omdat elke schapenboet anders is en in een andere omgeving staat. Daarmee zou de herbestemmingsoptie gebaseerd moeten zijn op maatwerk per schapenboet. De Commissie Ruimtelijke Kwaliteit kan in deze procedure een adviserende rol hebben.

Het voorstel is om in gesprek te gaan met de gemeente wanneer er de wens is bij eigenaren om herbestemmingsopties voor de schapenboet te onderzoeken. Op deze wijze kan er per schapenboet onderzocht en beoordeeld worden wat er wel en niet mogelijk is op de specifieke plek van de schapenboet.

Hierbij kunnen wel kaders gegeven worden welke schapenboeten überhaupt in aanmerking kunnen komen voor het aanvragen tot herbestemming:

- Het voorstel is om schapenboeten die in de bebouwde omgeving, op erven en binnen 50 meter van de openbare weg staan de mogelijkheid te geven om een aanvraag tot herbestemming in te dienen.
- Bij schapenboeten die in het open landschap (bij meer dan 50 meter van de openbare weg) staan zou het uitgangspunt moeten zijn om deze als follies in het landschap te laten blijven bestaan om verrommeling en paden door activiteiten te voorkomen.¹⁵

¹⁵ Een folly of follie is een niet-conventioneel gebouw of bouwwerk, dat ongeschikt is voor huisvesting of andere functies en uitsluitend een decoratief, kunstzinnig of ludiek doel dient. De term *folly* is overgenomen uit het Engels waar het *dwaasheid* betekent. In Nederland wordt soms de term *vermaaksarchitectuur* gehanteerd, waar men ook andere zaken onder schaarft zoals menagerieën en dierentuinen. [Folly - Wikipedia](https://nl.wikipedia.org/wiki/Folly)

5.6.3 Voorwaarden herbestemming

Aan de herbestemming zouden verschillende strikte voorwaarden gesteld moeten worden om deze toe te staan. In overleg met de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit worden volgende voorwaarden voor herbestemming opgesteld:

- De vorm van de schapenboet blijft behouden;
- Het uiterlijk en de materialisatie van de schapenboet blijft behouden;
- De omgeving rondom de schapenboeten (50 meter rondom de schapenboet) blijft intact;
- De schapenboet ligt binnen 50 meter van de openbare weg;
- Er worden geen parkeerplaats(en) en/of weg naar de schapenboet gerealiseerd;
- De schapenboet blijft volledig zichtbaar vanaf de openbare weg;
- Geen gebruik van reclame, verlichting, vlaggen of bebording;
- De herbestemmingsaanvraag wordt getoetst bij de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit met betrekking tot de impact op het uiterlijk van de schapenboet en de directe omgeving.

5.6.4 Omgevingsvergunning bij herbestemming

Voor de herbestemming van schapenboeten is een omgevingsvergunning vereist voor het veranderde gebruik. Het is belangrijk dat de eigenaren die hun schapenboet willen herbestemmen zich eerst oriënteren bij de gemeente naar de mogelijkheden voor een eventuele herbestemming van hun schapenboet. Daarna zal er een officiële aanvraag voor een omgevingsvergunning aangevraagd moeten worden door de eigenaar.

5.6.5 SWOT-analyse

Kansen	Bedreigingen
• Leegstaande en ongebruikte boeten krijgen een functie	• Kans op onwenselijke ontwikkelen zoals verrommeling uiterlijk en omgeving schapenboet • Te veel dezelfde soorten herbestemmingen schapenboeten • Onvoldoende capaciteit toezicht op nieuwe herbestemde schapenboet
Sterktes	Zwaktes
• Inkomstenbron boeten eigenaar (voor behoud van de boet) • Eigenaren hebben (bij goedkeuring) meer opties om hun schapenboet te gebruiken	• Levert nieuwe functie voldoende inkomsten op voor behoud? • Nieuwe functie gaat gepaard met veelal onwenselijke aanpassingen • Grens voor toestaan herbestemming lastig te bepalen • Veel ambtelijke uren en capaciteit

5.6.6 Conclusie

Gelet op bovenstaande SWOT-analyse is het advies om niet extra in te zetten op de optie tot herbestemming. Het is namelijk nog maar de vraag hoeveel de nieuwe functie aan nieuwe inkomsten op zal leveren. Daarnaast gaat de functie tot herbestemming gepaard met veelal onwenselijke aanpassingen. Ook niet onbelangrijk is dat er veel ambtelijke uren en capaciteit in het proces tot herbestemming gaan zitten ondanks de onzekerheid of de nieuwe functie zal leiden tot een beter behoud van de schapenboet. Het blijft wel mogelijk om her te bestemmen voor de schapenboeten die daarvoor in aanmerking komen (binnen de bebouwde kommen, erven en binnen 50 meter van de openbare weg) met de genoemde richtlijnen en voorwaarden. Daarnaast is het gemakkelijker voor schapenboeten zonder status om her te bestemmen (t.o.v. schapenboeten met een monumentenstatus). Het advies is om in overleg te treden met de

gemeente en per boet maatwerk te leveren. Het advies is niet om extra nieuw beleid op te stellen voor de herbestemming.

5.6.7 Kostenaspect

Aan de optie tot herbestemming zijn voor de gemeente geen verdere kosten verbonden en het advies zou zijn om hier ook niet aan bij te dragen. Echter zijn er wel ambtelijke uren en capaciteit bij de herbestemmingen aanvragen en oriënterende gesprekken gemoeid bij het herbestemmingsproces.

Samengevat: Voor schapenboeten die in de bebouwde omgeving, op erven en binnen 50 meter van de openbare weg staan de mogelijkheid geven om her te bestemmen. Hier zijn echter enkele kanttekeningen voor te bedenken. Daarnaast zitten er veel ambtelijke uren en capaciteit in het herbestemmingsproces. Het advies is daarom om niet extra in te zetten op de optie tot herbestemming. Het blijft wel mogelijk om her te bestemmen voor de schapenboeten die daarvoor in aanmerking komen (binnen de bebouwde kommen, erven en binnen 50 meter van de openbare weg) met de genoemde richtlijnen en voorwaarden. Daarnaast is het gemakkelijker voor schapenboeten zonder status om her te bestemmen (t.o.v. schapenboeten met een monumentenstatus). Het advies is om in overleg te treden met de gemeente en per boet maatwerk te leveren.

Kostenaspect: € 0. Wel ambtelijke uren en capaciteit.

5.7 Eventuele optie: Verplaatsing

5.7.1 Verplaatsing

In het verleden zijn enkele schapenboeten al eens verplaatst naar ander perceel. Op Texel was het vroeger waarschijnlijk gebruikelijk om schapenboeten te verplaatsen naar locaties waar ze nuttig waren als opslagruimte voor een agrarisch bedrijf.¹⁶

Het verplaatsen van schapenboeten naar een andere locatie behoort al langer tot een mogelijkheid voor schapenboeten eigenaren. Echter zijn er strenge voorwaarden verbonden aan het verplaatsen. De uitvoering van de schaarse aanvragen wordt daarom niet altijd gerealiseerd.

Daarom wordt voorgesteld om de optie tot verplaatsing als eventuele optie te zien op de eerder genoemde regelingen.

Hoewel het proces tot verplaatsing ingewikkeld kan zijn wordt geopperd om bij schapenboeten die 'in de weg' staan of in verval dreigen te raken de optie tot verplaatsing te onderzoeken als laatste redmiddel. Het voorstel is om de volgende benadering voor verplaatsing op te stellen: *overleg - verkopen aan een derde binnen x jaar OF verkopen aan Stichting Dorpsherstel Texel - afbreken en verplaatsen met behoud van zoveel mogelijk oorspronkelijke materialen (met daarbij de kanttekening dat de boet niet in dezelfde staat terug kan komen).*

5.7.2 Overleg gemeente verplaatsing schapenboet

Evenals bij de optie tot herbestemming van schapenboeten, zou er op eenzelfde wijze overleg gevoerd moeten worden met de gemeente Texel over de verplaatsing van een schapenboet. Ook bij verplaatsing van de schapenboet geldt immers dat elke boet maatwerk is. Er zal worden getoetst aan de voorwaarden tot verplaatsing en per geval onderzocht moeten worden wat de mogelijkheden zijn. De Commissie Ruimtelijke Kwaliteit kan in de verplaatsingsprocedure eveneens een adviserende rol hebben.

5.7.3 Voorwaarden verplaatsing

In het Bestemmingsplan Buitengebied 2013 worden reeds voorwaarden omschreven voor een mogelijke verplaatsing van de agrarische boet. De volgende voorwaarden worden genoemd:

- De schapenboet is niet te handhaven op de oorspronkelijke locatie;
- Zoveel mogelijk van de oorspronkelijke materialen wordt gebruikt bij de herbouw op de nieuwe locatie;
- De nieuwe locatie heeft een afstand van ten minste 100 meter tot een bouwvlak;
- De nieuwe locatie heeft een afstand van minimaal 50 meter tot de openbare weg, tenzij de bestaande afstand minder bedraagt;
- De verplaatsing van de schapenboet doet geen onevenredige afbreuk aan de ontwikkelingsmogelijkheden van omliggende (agrarische) bedrijven, de milieusituatie, de woonsituatie, de verkeersfunctie, de natuurwaarden en de gebruiksmogelijkheden van de omliggende gronden;
- De aanvraag tot verplaatsing wordt getoetst door de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (met betrekking tot historie van de boet).

5.7.4 Omgevingsvergunning verplaatsing boeten

Voor de verplaatsingsmogelijkheid van schapenboeten is een uitgebreide omgevingsvergunning vereist met hoge kosten en veel vereisten. Evenals bij de herbestemmingsmogelijkheid van schapenboeten is het belangrijk dat de eigenaren met een wens tot verplaatsing van hun schapenboet zich eerst oriënteren bij de gemeente naar de mogelijkheden voor hun specifieke boet. Daarna zal er een aanvraag voor een omgevingsvergunning ingediend moeten worden.

¹⁶ Wilma Eelman, 'Het verplaatsen van schapenboeten en stolpschuren op Texel', 2011.

5.7.5 SWOT-analyse

Kansen	Bedreigingen
	Uiteindelijk kan nieuwe eigenaar ook verlies aan middelen en motivatie hebben
Sterktes	Zwaktes
- Schapenboeten die in de weg staan of die vervallen kunnen worden gered - Schapenboet gaat naar eigenaar die voldoende middelen en motivatie heeft om boet de behouden	- Hoge kosten van verplaatsing - Aantasting oorspronkelijke schapenboet (zal nooit volledig in zelfde staat/met behoud van alle materialen verplaatst kunnen worden) - Ingewikkeld en moeizaam proces - Veel ambtelijke uren en capaciteit

5.7.6 Conclusie

Het advies zou zijn om niet extra in te zetten op de optie tot verplaatsing. Evenals bij de optie tot herbestemming is het nog maar de vraag of de verplaatsing van de schapenboet bij zal dragen aan beter behoud van de schapenboet. Er zijn hoge kosten verbonden bij de verplaatsing die door de (nieuwe) eigenaar bekostigd zullen moeten worden. Het is een ingewikkeld en moeizaam proces en de oorspronkelijke schapenboet zal aangetast worden. Daarnaast zitten ook in het proces tot verplaatsing veel ambtelijke uren en capaciteit. De verwachting is dat er niet veel gebruik gemaakt zal worden van de optie tot verplaatsing, omdat er op dit moment ook weinig tot geen gebruik is gemaakt van de optie uit het Bestemmingsplan Buitengebied.

5.7.7 Kostenaspect

Aan de optie tot verplaatsing zijn voor de gemeente geen verdere kosten verbonden. Echter zitten er wel veel ambtelijke uren en capaciteit in het proces tot verplaatsing.

Samengevat: Het verplaatsen van schapenboeten behoort tot een eventuele optie. de verplaatsing zijn strenge voorwaarden verbonden. De verwachting is dat er niet veel gebruik gemaakt zal worden van de optie door hoge kosten en strenge voorwaarden. Daarnaast kost de procedure tot verplaatsing veel capaciteit en uren.

Kostenaspect: € 0. Wel veel ambtelijke uren en capaciteit.

Hoofdstuk 6 Advies

6.1 Conclusie probleem, doelstelling, uitgangspunt en opzet

De onderhoudsstaat van de authentieke Texelse schapenboeten als beeldmerk voor het eiland verslechtert. Door de schaalvergroting in de landbouwsector en de afname van het aantal schapenhouders wordt de boet nog maar weinig gebruikt. De schapenboeten hebben geen economische functie meer en staan zelfs ‘in de weg’. De schapenboet wordt echt wel gezien als het beeldmerk van Texel. Het private belang van schapenboeten is vervangen door een maatschappelijk belang. De eigenaren dragen echter de financiële lasten voor de instandhouding van de schapenboet zonder economisch belang. Daarnaast blijken de huidige subsidieregelingen ontoereikend om de schapenboeten in stand te houden.

De gemeenteraad heeft al enige tijd de wens om te komen tot een nieuw schapenboetenbeleid voor een (beter) behoud van de schapenboeten op het eiland. In 2021 is er een enquête naar de eigenaren van de monumentale schapenboeten gestuurd met de insteek om de regelingen rondom de schapenboeten te verbeteren. Daarnaast is er op de raadinformatieavond van 7 december 2021 besproken dat er een nieuw schapenboetenbeleid benodigd is. In het coalitieprogramma ‘Bouwen aan vertrouwen, voor een sociaal en duurzaam Texel’ is ook de doelstelling opgenomen om een nieuw schapenboetenbeleid op te stellen. Ook is er een advies uitgebracht door een aantal bezorgde stichtingen en verenigingen ‘Naar een vernieuwd beleid instandhouding schapenboeten op Texel’, die als onderlegger dient voor het nieuwe beleid.

Het nieuwe schapenboetenbeleid heeft als doel om het behoud en de instandhouding van de schapenboeten te waarborgen. Hierbij moet afgebakend worden welke schapenboeten behouden dienen te worden. Het advies is om in te zetten op het behoud van de 42 gemeentelijke en rijks monumentale schapenboeten.¹⁷ Door de jaren heen zijn al veel schapenboeten verdwenen in het Texelse landschap. De doelstelling moet daarom zijn om de laatste unieke schapenboeten die nog op het eiland staan te koesteren.

In het nieuwe schapenboetenbeleid zijn de verschillende mogelijkheden en eventuele opties besproken. Bij elk voorstel zijn de voor- en nadelen evenals de kostenaspecten in kaart gebracht.

In dit onderdeel wordt het uiteindelijke advies voor het nieuwe schapenboetenbeleid beschreven.

6.2 Conclusie mogelijkheden

In de onderstaande tabel zijn de voorstellen met daarbij de belangrijkste conclusies, sterktes en zwaktes en het kostenaspect samengevat. Bij de kostenaspecten het **maximaal benodigde budget** omschreven voor de drie opties.

De incidentele bedragen onder optie 2 en 3 voor de extra kosten potentiële monumentale schapenboeten en schapenboeten zonder status kunnen uiteindelijk ook lager uitvallen wanneer de eigenaren van deze schapenboeten uiteindelijk hun schapenboet niet aan willen wijzen als monument of middels een contract deel willen nemen aan de regelingen.

¹⁷ Alleen de schapenboeten en gelijk gestelde duinboeten en stolpveldschuren worden in dit beleid meegenomen zoals eerder aangeven onder Hoofdstuk 2.3.

Mogelijkheid	Belangrijkste conclusies, sterktes en zwaktes	Kostenaspect
<i>Collectieve onderhoudsregeling</i>	Opstellen van collectieve onderhoudsregeling voor schapenboeten georganiseerd door Stichting Dorpsherstel Texel. Hiermee worden financiële lasten en zorgen voor instandhouding wegnomen bij eigenaar. Onderhoudsschema voor eens per jaar, per 5 jaar en per 35 jaar. De gelden die benodigd zijn voor het onderhoud zullen betaald worden uit gemeentelijke gelden. <u>Was:</u> Uitvoeringsregeling Subsidie Monumenten en Schapenboeten > <u>wordt:</u> collectieve onderhoudsregeling (vervangt onderdeel van uitvoeringsregeling subsidie voor schapenboeten voor onderhoud en restauratie) <u>Sterktes:</u> beter en garandeert onderhoud, kostenbesparing onderhoud, financiële en organisatorische zorgen wegnemen eigenaren, uitvoering onderhoud door deskundigen <u>Zwaktes:</u> vrijwillige keuze eigenaar deelnemen onderhoudsregeling, dure investering in privaat eigendom voor gemeente	Optie 1 € 121.377,00 Optie 2 Structureel: € 160.278,87 Incidenteel: € 224.000,00 Optie 3 Structureel: € 187.056,15 Incidenteel: € 392.000,00
<i>Beheerstichting</i>	Opstellen van een beheerstichting waarbij het beheer over wordt genomen over de schapenboeten. Beheerstichting voert en garandeert onderhoud uit voor de schapenboeten. Tegenargumenten: overdracht particulier eigendom en rechten, bestaande structuren bestaan al en er ontstaan gecompliceerde situaties door recht van overpad. <u>Sterktes:</u> beter en garandeert onderhoud, mogelijkheid tot werven aanvullende fondsen, kostenbesparing op onderhoud <u>Zwaktes:</u> overdragen particulier eigendom en rechten, Texelse stichtingen en verenigingen tegen regeling (geen draagvlak), compliceerde situaties door het recht van overpad en bestaande structuren werken al	€ 0 Niet uitgewerkt gezien de sterke argumenten tegen.

<i>Vernieuwde subsidie regeling: stimuleringsregeling schapenboeten</i>	Nieuwe subsidie regeling met drie componenten aan toeslagen. 1. Bijdrage verzekering 2. Compensatie schapenboeten open landschap 3. Toeslag schapenboeten met minimaal 0,5 hectare schapenland met schapen Per schapenboet een overeenkomst met componenten waar eigenaar recht op heeft. Deelname aan subsidieregeling is alleen mogelijk wanneer er deel wordt genomen aan collectieve onderhoudsregeling <u>Was:</u> Onderhoudssubsidie monumentale schapenboeten > <u>wordt:</u> stimuleringsregeling schapenboeten <u>Sterktes:</u> compensatie vaste lasten, boeten zijn verzekerd, agrarische boeten behouden, historische uitstraling schapenboeten met schapenland, betere bescherming, maatwerk per schapenboet passend bij toeslagen <u>Zwaktes:</u> toezicht op eisen van de toeslagen	Optie 1 € 50.457,13 Optie 2 Structureel: € 65.319,51 Incidenteel: € 224.000,00 Optie 3 Structureel € 73.073,35 Incidenteel: € 392.000,00
<i>Motivatatie en trots</i>	Voorstel om meer trots en motivatie bij eigenaren te genereren, evenals bij de inwoners en toeristen. Meer aandacht vestigen op de schapenboet door schapenboetenpaspoorten, wandel- en fietstochten en open schapenboeten dag. <u>Sterktes:</u> beter behoud schapenboet door betrokkenheid eigenaar, meer aandacht voor de boet, overzicht van schapenboeten op 1 plek (paspoorten), goedkoop voorstel <u>Zwaktes:</u> klein onderdeel in gehele beleid	€ 0
<i>Schapenboeten zonder monumentale status</i>	In zetten op maatregelen behoud van schapenboeten zonder monumentale status. Wanneer er wordt gekozen voor optie 3 kan dit worden bewerkstelligd door de regelingen open te stellen voor schapenboeten zonder monumentale status mits er niet wordt voldaan aan voorwaarden van staatssteun en er een contract wordt afgesloten met dezelfde rechten en plichten als monumenten. Dit zal niet aantrekkelijk zijn voor een eigenaar die zijn boet geen monument wil laten worden. Ook kan de monumentale status aantrekkelijker worden gemaakt middels voorlichting. Er zijn	Optie 1 € 0 Optie 2 Incidenteel: € 224.000,00* Optie 3 Incidenteel: € 392.000,00* *Deze incidentele kosten zijn al verwekt in de stimuleringsregeling

	daarnaast 16 potentieel monumentale schapenboeten die monument kunnen worden. <u>Sterktes:</u> meer boeten beter beschermd door monumentenstatus of contract, meer animo monumentenstatus door voorlichting <u>Zwaktes:</u> contract kan geweigerd worden, schapenboeten zonder monumentale status kan aan staatssteun voldoen, eigenaren houden zelfde rechten en plichten als monumentale schapenboeten, omvangrijk proces 16 potentiële boeten aanwijzen als monument	schapenboeten en collectieve onderhoudsregeling wanneer deze worden gekozen.
<i>Eventuele optie: Herbestemming</i>	Voor schapenboeten die in de bebouwde kommen, op erven en binnen 50 meter van de openbare weg staan de mogelijkheid geven om her te bestemmen. Kantttekeningen: • Kans op aantasting uiterlijk, historie en omgeving • Onzekerheid meer opbrengsten Als herbestemming wordt ingevoerd, overleg gemeente en maatwerk per schapenboet. Advies om niet extra in te zetten op herbestemming gelet op de zwaktes en de vele ambtelijke uren en capaciteit die hiervoor nodig is. Het blijft wel mogelijk om her te bestemmen voor de schapenboeten die daarvoor in aanmerking komen (binnen de bebouwde kommen, erven en binnen 50 meter van de openbare weg) met de genoemde richtlijnen en voorwaarden. Wel is hierbij het advies om in overleg te treden met de gemeente en per boet maatwerk te leveren. <u>Sterktes:</u> inkomstenbron eigenaar boeten, meer opties voor gebruik schapenboet <u>Zwaktes:</u> twijfelachtig of nieuwe functie meer opbrengsten oplevert, nieuwe functie gepaard met veelal onwenselijke aanpassingen, grens toestaan herbestemming lastig, veel ambtelijke uren en capaciteit	€ 0 Wel ambtelijke uren en capaciteit.
<i>Eventuele optie: Verplaatsing</i>	Het verplaatsen van een schapenboet behoort tot een eventuele optie. Schapenboeten die in verval dreigen te raken of 'in de weg' staan zouden verplaatst kunnen worden als laatste redmiddel. Strengere voorwaarden verbonden aan verplaatsing.	€ 0 Wel veel ambtelijke uren en capaciteit.

	Verwachting is dat er niet veel gebruik gemaakt zal worden vanwege de hoge kosten en voorwaarden. Advies is dan ook om niet extra in te zetten op verplaatsing. <u>Sterktes:</u> schapenboeten die in verval raken of in de weg staan worden gered, schapenboet naar eigenaar met motivatie en voldoende middelen > beter behoud <u>Zwaktes:</u> hoge kosten verplaatsing, aantasting oorspronkelijke schapenboet, ingewikkeld moeizaam proces, veel ambtelijke uren en capaciteit
--	--

6.3 Uiteindelijk advies

Alles overwegende is het uiteindelijke advies om in te zetten op de volgende voorstellen: de collectieve onderhoudsregeling, de bijdrage in de verzekering, het bevorderen van motivatie en trots én enkele maatregelen uit het voorstel schapenboeten zonder monumentale status. Het advies is om deze te laten gelden voor de huidige als monument aangewezen schapenboeten.

Door de hoge kosten verbonden aan het wegwerken van het achterstallig onderhoud van de 16 potentieel monumentale schapenboeten wordt geadviseerd niet in te zetten op deze schapenboeten. De mogelijkheid blijft bestaan om deze 16 potentieel monumentale schapenboeten aan te wijzen tot monument. Echter zijn de kosten voor het achterstallig onderhoud dan wel voor de eigenaar. Wellicht bestaat er in de toekomst de mogelijkheid om deze kosten door Texelse fondsen te laten sponsoren.

Ten eerste wordt geadviseerd om de **collectieve onderhoudsregeling** in te voeren. Deze regeling neemt volledig de financiële zorgen en lasten bij de eigenaren weg. Ook worden de organisatorische zorgen die gepaard gaan met het onderhoud van een boet weggenomen bij de eigenaar. Hoewel de kosten voor de gemeente relatief hoog zullen zijn, kan er middels deze regeling worden bewerkstelligd dat er beter en gegarandeerd onderhoud wordt uitgevoerd. Daarnaast kunnen er veel kosten voor onderhoud worden bespaard omdat er een x aantal boeten per jaar in een keer onderhouden kunnen worden. Verder zal het onderhoud uitgevoerd worden door deskundigen wat bijdraagt aan de toekomstbestendigheid van de boet. Het blijft echter wel de vrije keuze van de eigenaar om mee te doen aan de collectieve onderhoudsregeling, maar omdat de regeling zo uitgebreid is kan er vanuit worden gegaan dat eigenaren deel zullen nemen aan de regeling. Daarnaast kan er geld van externe (Texelse) fondsen worden geworven voor het onderhoud van de schapenboeten om in de toekomst de kosten voor de gemeente te drukken.

Ten tweede wordt voorgesteld om een deel van de **vernieuwde subsidierегeling: stimuleringsregeling schapenboeten** in te voeren. Er wordt geadviseerd om enkel de toeslag bijdrage in verzekering in te voeren. De eigenaar wordt zo gecompenseerd voor de verplichte verzekering die de schapenboet dient te hebben voor de collectieve onderhoudsregeling. De componenten compensatie voor boeten in het open landschap en de toeslag voor schapen rondom de schapenboet wordt niet geadviseerd. Middels de collectieve onderhoudsregeling wordt de eigenaar al ontlast in de noodzakelijke kosten en zorgen voor het onderhoud. Daarmee is verder compensatie overbodig.

Ten derde is het voorstel waarmee de **motivatie en trots** van de eigenaren van de schapenboeten wordt verhoogd belangrijk om op te sturen in het nieuwe beleid. De trots en motivatie van eigenaren draagt bij aan beter behoud van de schapenboet. Middels relatief goedkope oplossingen zoals het schapenboetenpaspoort kan er meer aandacht gegenereerd worden voor de schapenboet.

Ten vierde is het van belang om een aantal maatregelen uit **schapenboeten zonder monumentale status** op te zetten. Er wordt geadviseerd om in te zetten op betere voorlichting over de monumentale status zodat meer eigenaren overtuigd kunnen worden hun schapenboet als monument aan te laten wijzen. Op deze manier kunnen de uniek cultuurhistorische schapenboeten beter beschermd en onderhouden worden en ervoor zorgen dat er niet nog meer schapenboeten verloren gaan in het Texelse landschap. De eigenaren van de 16 potentieel monumentale schapenboeten kunnen benaderd worden om hun schapenboet aan te laten wijzen als monument. Echter is het advies om de eigenaren de kosten voor een goede onderhoudsstatus zelf te laten betalen. De kosten voor het achterstallig onderhoud zijn zeer hoog om uit de gemeentelijke gelden te betalen.

Er wordt geadviseerd om niet een beheerstichting op te zetten vanwege de sterke argumenten tegen zoals het overdragen van particulier eigendom en rechten en de bestaande structuren die al bestaan. Daarnaast zijn ook de bezorgde Texelse stichtingen en verenigingen tegen het opzetten van de beheerstichting. Er is dus ook geen draagvlak voor het opzetten van een beheerstichting.

Ook wordt het afgeraden om extra in te zetten op de optie tot herbestemming en verplaatsing. Herbestemming kan voor de eigenaar voor meer inkomsten zorgen. Echter is het nog maar de vraag of de nieuwe functie van de schapenboet daadwerkelijk meer opbrengsten gaat opleveren voor de eigenaren. Daarnaast bestaat er een grote kans dat de nieuwe functie gepaard gaat met veelal onwenselijke aanpassingen. Ook zitten er veel ambtelijke uren en capaciteit in het herbestemmingsproces. Het blijft wel mogelijk om her te bestemmen voor de schapenboeten die daarvoor in aanmerking komen (binnen de bebouwde kommen, erven en binnen 50 meter van de openbare weg) met de genoemde richtlijnen en voorwaarden. Daarnaast is het gemakkelijker voor schapenboeten zonder status om her te bestemmen (t.o.v. schapenboeten met een monumentenstatus). Voorwaarde is dat er overleg plaats vindt met de gemeente. Ook dient er per boet maatwerk geleverd te worden.

Als laatste redmiddel zouden schapenboeten die in verval dreigen te raken of 'in de weg' staan verplaatst kunnen worden naar een andere locatie. Maar de kosten voor verplaatsing zijn zeer hoog, het verplaatsingsproces is moeizaam en ingewikkeld en er zijn zeer strenge voorwaarden verbonden om een schapenboet in aanmerking te laten komen voor verplaatsing. Ook bij dit proces zijn veel ambtelijke uren en capaciteit gemoeid. De verwachting is dat er weinig eigenaren gebruik zullen maken van deze mogelijkheid.

Het uiteindelijke advies is dus om in te zetten op de collectieve onderhoudsregeling, de bijdrage in de verzekering, het bevorderen van motivatie en trots én enkele maatregelen uit het voorstel schapenboeten zonder monumentale status.

Kostenaspect uiteindelijk advies

Structureel zal het benodigde budget om de voorstellen te realiseren maximaal **€ 145.000,00** per jaar bedragen. Dit maximum bedrag kan uiteindelijk minder bedragen als eigenaren niet willen of kunnen deelnemen aan de regelingen.

Ter vergelijking is er in de afgelopen drie jaar is er jaarlijks gemiddeld **€ 36.968,08** per jaar aan de monumentale schapenboeten uitgegeven door de gemeente Texel (respectievelijk in 2020: € 24.824,24, in 2021: € 26.172,85, in 2022: € 59.907,16).

De bedragen voor de collectieve onderhoudsregeling uit de nieuwe aanpak zullen jaarlijks geëvalueerd worden met Stichting Dorpsherstel Texel om na te gaan of de bedragen voldoende zijn om de kosten van onderhoud te dekken. De bedragen zullen eventueel bijgesteld moeten worden indien nodig.

Verder zal de gehele nieuwe aanpak na 3 jaar geëvalueerd worden samen met de eigenaren van de schapenboeten en de betrokken stichtingen en verenigingen om te onderzoeken of deze nieuwe aanpak daadwerkelijk bijdraagt aan beter behoud van de schapenboeten. Daarnaast kunnen verbeterpunten worden toegepast aan de regeling.

Dit advies wijkt af van het advies door de betrokken stichtingen en verenigingen uit de notitie 'Naar een vernieuwd beleid instandhouding schapenboeten op Texel'. De opstellers pleiten namelijk voor het behoud van de schapenboeten uit optie 2. Hierbij worden de nieuwe regelingen ingevoerd voor de gemeentelijke, rijks monumentale en potentieel monumentale schapenboeten. De opstellers zijn van mening dat ook de 16 potentieel monumentale schapenboeten beter beschermd dienen te worden door de gemeente.

Daarnaast willen de betrokken de stichtingen en verenigingen de volledige vernieuwde subsidieregeling: stimuleringsregeling schapenboeten invoeren. De opstellers van de notitie zijn van mening dat de eigenaren van boeten in het open landschap een gepaste compensatie dienen te krijgen voor de inkomsten die zij mislopen. Ook is een toeslag van schapen rondom de schapenboet volgens de stichtingen en verenigingen te rechtvaardigen, voor een cultuurhistorische uitstraling van de schapenboeten op het eiland. Verder zouden de stichtingen en verenigingen graag nog een ander component willen toevoegen. Een toeslag à € 250,00 is bedoelt voor boeten op erven en in de bebouwde kom en boeten op minder dan 50 meter van de openbare weg. Omdat deze schapenboeten niet in aanmerking komen voor de toeslag compensatie open landschap en de toeslag voor 0,5 hectare schapenland rondom de boet, zijn de opstellers van mening dat de resterende schapenboeten op erven, in de bebouwde kom en minder dan 50 meter van de openbare weg ook een toeslag zouden moeten krijgen om hun boet in stand te houden.

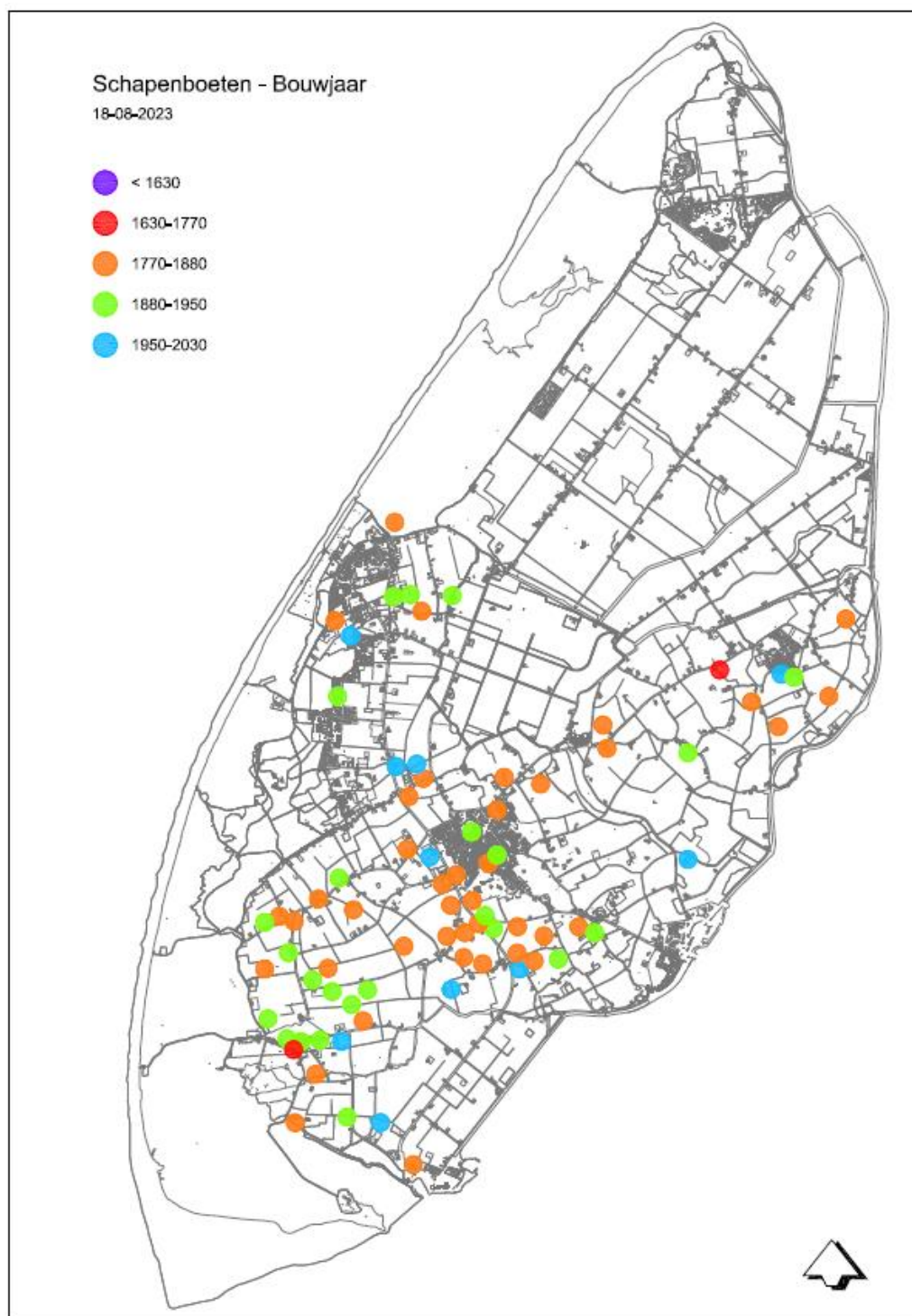
Het college burgemeester en wethouders adviseert de raad echter om in te zetten op enkel de gemeentelijke en rijks monumentale schapenboeten. De kosten die gepaard gaan met het wegwerken van achterstallig onderhoud van de 16 potentieel monumentale schapenboeten zijn te hoog om de bekostigen vanuit de gemeentelijke gelden. Wel blijft de mogelijkheid bestaan voor de 16 potentieel monumentale schapenboeten om aangewezen te worden als monument. Echter dienen de kosten voor het achterstallig onderhoud door de eigenaren zelf betaald te worden.

Daarnaast adviseert het college om enkel het *component bijdrage in de verzekering* uit de vernieuwde subsidieregeling: stimuleringsregeling schapenboeten in te voeren. Zo kunnen de eigenaren wel worden gecompenseerd voor de verplichte verzekering als voorwaarde van de collectieve onderhoudsregeling. De collectieve onderhoudsregeling ontzorgt de eigenaren al voldoende in de financiële lasten en zorgen die de schapenboet met zich meebrengt. De toeslagen uit de vernieuwde subsidieregeling: stimuleringsregeling schapenboeten zijn daardoor overbodig.

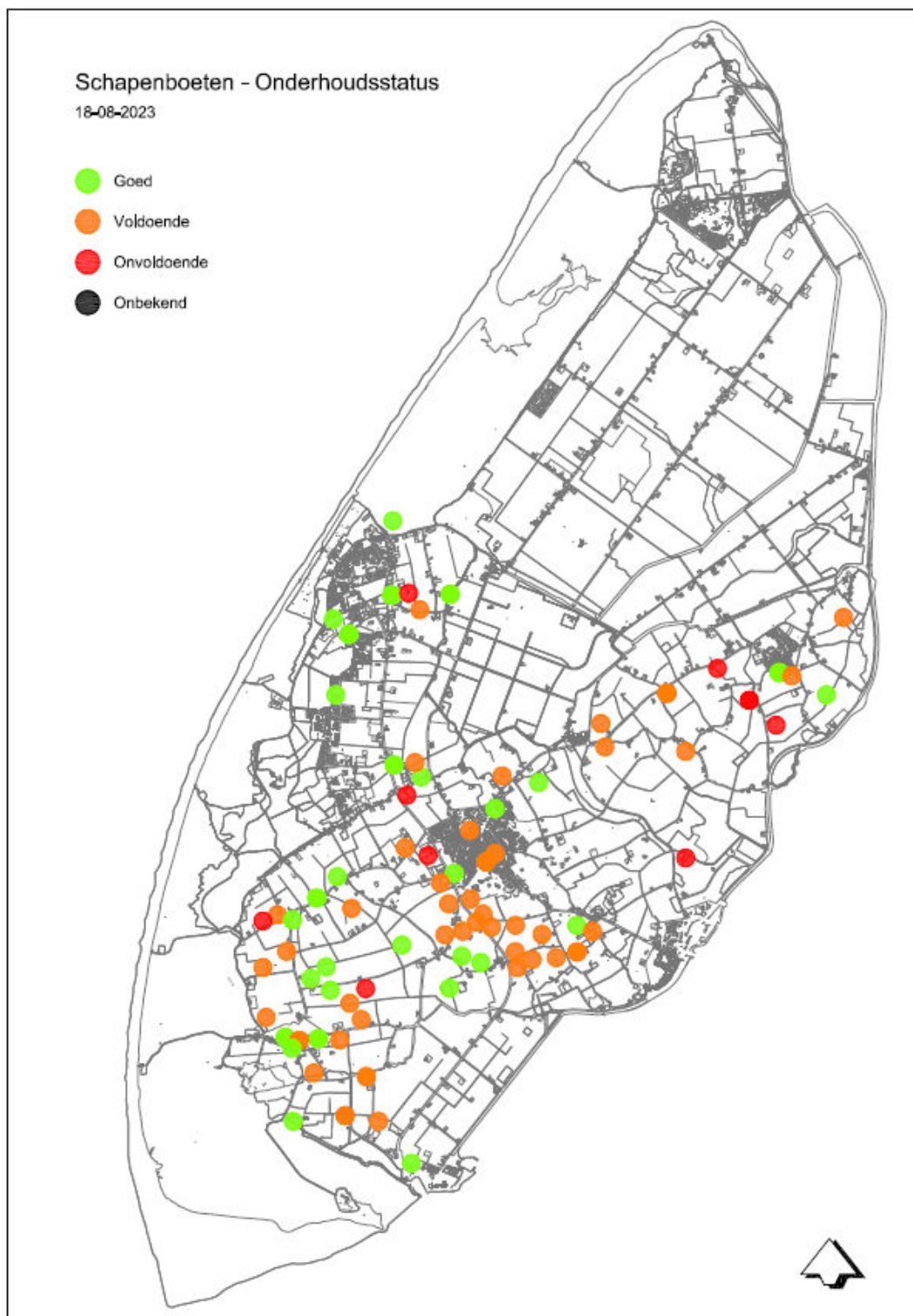
Bijlagen

Bijlage I. Inventarisatie kaarten schapenboeten

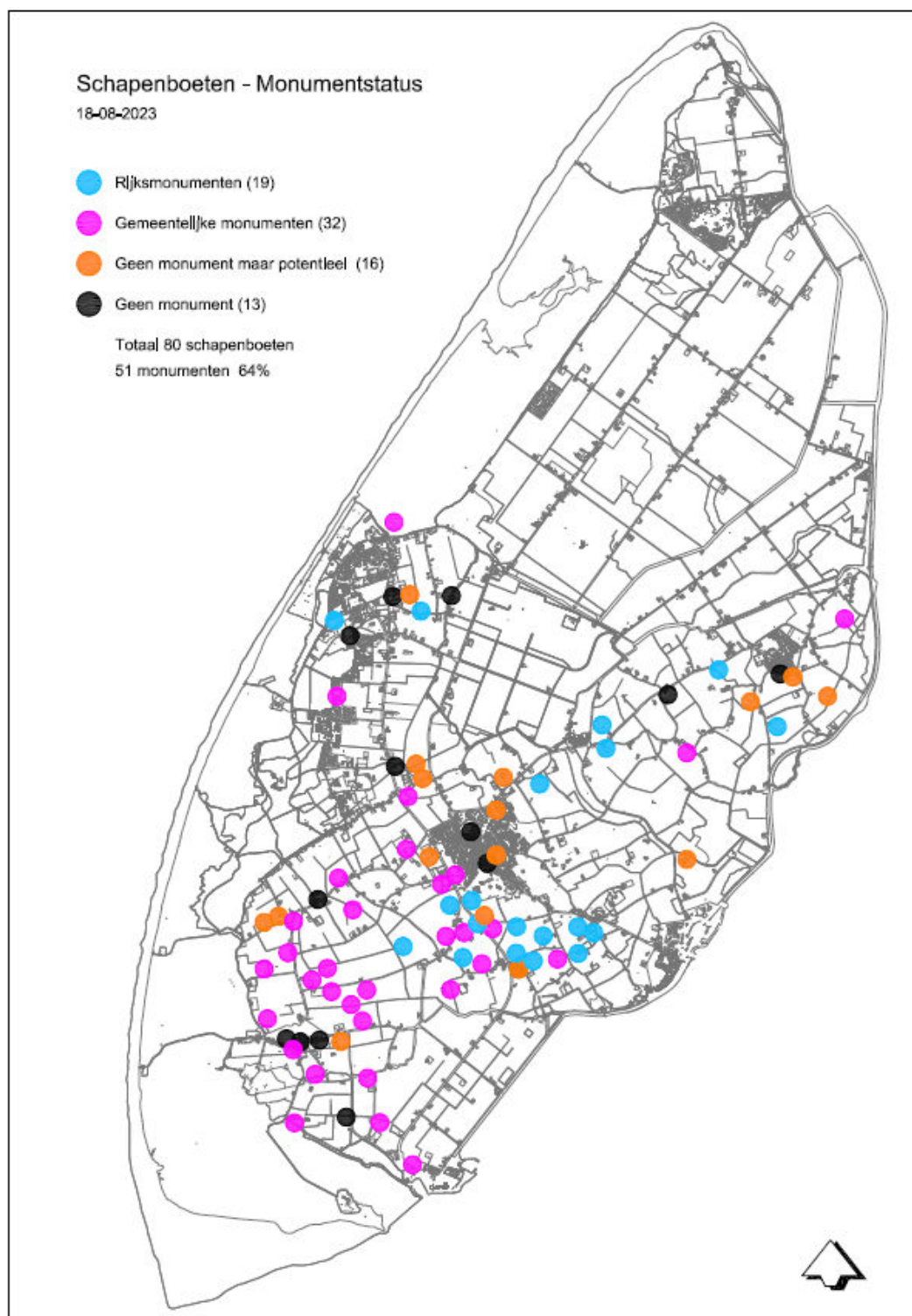
Kaart 1. Overzicht schapenboeten - Bouwjaar

Kaart 2. Overzicht schapenboeten - Onderhoudsstatus

Kaart 3. Overzicht schapenboeten - Monumentenstatus

Bijlage II. Voorbeeld schapenboeten paspoort

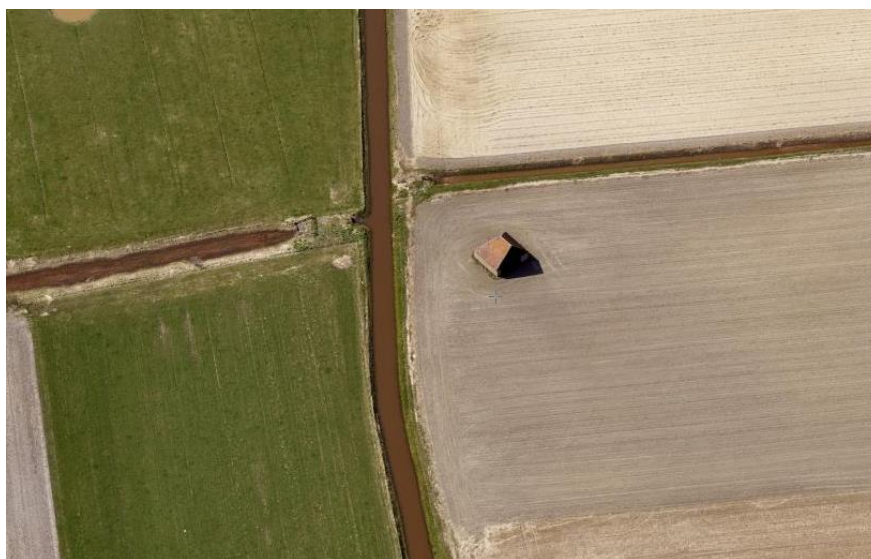
SCHAPENBOETEN PASPOORT

Hemmerweg 15, 1797 RC

HISTORIE SCHAPENBOET

Deze boet werd in 1993, onder toezicht van 'Stichting Dorpsherstel Texel', gerestaureerd.¹⁸

FOTO'S SCHAPENBOET

KENMERKEN SCHAPENBOET

Adres: Hemmerweg 15, 1797 RC

Plaats: Den Hoorn

Bouwjaar: 1934

Kadastraal nummer: 856

Sectie: R

Oppervlakte: 64 m²

Monumentale status (gemeentelijk/rijks/geen): gemeentelijk

Monumentnummer: G6

Monument sinds: 24 maart 1987

Bouwkundige staat: Matig

Riet gedekt/pannen gedekt/beide: Pannen gedekt

¹⁸ [Hemmerweg 15, Den Hoorn | Stichting Dorpsherstel Texel \(monumentenoptexel.nl\)](https://www.monumentenoptexel.nl/Hemmerweg-15-Den-Hoorn)

Binnen bebouwde kom/erf/landschap: Landschap

Huidig gebruik: Schuur/opslag

BIJZONDERHEDEN SCHAPENBOET

Grondslag monumentaanwijzing:

Het pand is van architectuurhistorische en sociaalhistorische waarde:
als voorbeeld van een recente texelse schapenboet met afwijkende oostgevelgedetailering (vertikale schroten).
als element van een cluster schapenboeten in het gebied ten noorden van Den Hoorn,
als onderdeel van een agrarische bedrijfsvoering welke vanaf de 17de eeuw opgang deed (zie beschrijving no. 5)
Tot het hierboven vermelde monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.

Gebruik door de jaren heen: Onbekend

Verschenen artikelen:

[Hemmerweg 15, Den Hoorn | Stichting Dorpsherstel Texel \(monumentenoptexel.nl\)](https://www.monumentenoptexel.nl)

Bijzondere gebeurtenissen:

Deze boet werd in 1993, onder toezicht van 'Stichting Dorpsherstel Texel', gerestaureerd.

Logboek onderhoud, restauraties en afgegeven vergunningen: -

Deze boet werd in 1993, onder toezicht van 'Stichting Dorpsherstel Texel', gerestaureerd.

18 april 1934 bouwvergunning schapenboet (reg nr. 45)

18 september 1992 gedeeltelijk veranderen schapenboet (BV 261/92)

Raadsbesluit

Schapenboetenbeleid

Doelenboom

Programma	6 Samen beleven en bewegen
Maatschappelijk doel	6.1 Sport, kunst en cultuur op Texel stimuleren
Beleidsdoel	6.1.2 Monumenten in stand houden en archeologie conserveren
Operationeel doel	6.1.2.1 Erfgoed behouden

De raad van de gemeente Texel:

gelezen het advies van burgemeester en wethouders;

gehoord de raadscommissie;

Overwegende

- dat een beleid omtrent de schapenboeten urgent is;
- dat in het coalitieprogramma 'Bouwen aan vertrouwen, voor een sociaal en duurzaam Texel' is opgenomen dat er een nieuw schapenboetenbeleid wordt gemaakt.

Besluit

1. het vernieuwde schapenboetenbeleid vast te stellen, met daarin de volgende elementen:
 - a. inzetten op behoud van de bestaande gemeentelijke en rijks monumentale schapenboeten;
 - b. hiervoor de collectieve onderhoudsregeling invoeren;
 - c. uit de vernieuwde stimuleringsregeling schapenboeten alleen het *component bijdrage in de verzekering* invoeren;
 - d. sturen op het voorstel waarmee de motivatie en trots van de eigenaren van de schapenboeten wordt verhoogd;
 - e. inzetten op betere voorlichting over de monumentale status;
 - f. de aanpak na 3 jaar evalueren met de eigenaren van de schapenboeten en de betrokken stichtingen en verenigingen.
2. structureel extra budget beschikbaar te stellen voor het vernieuwde schapenboetenbeleid ad € 92.340,00 in de programmabegroting 2024.
3. Het onderdeel subsidie schapenboeten uit de 'Uitvoeringsregeling monumenten en schapenboeten 2020' in te trekken en de verzekeringsbijdrage voor monumentale schapenboeten toe te voegen, beiden m.i.v. 1 januari 2024.

Ondertekening

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 20-09-2023,

De griffier,

De voorzitter,

Zaaknummer 3355197

Bijlagen

1. Schapenboetenbeleid